

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in IV libros institutionum imperialium Iustiniani - Cod. Ettenheim-Münster 278

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

[S.l.], 1629

Liber tertius

[urn:nbn:de:bsz:31-129949](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-129949)

INSTRUCTIONVM IMPERIALIVM. & LIBERTERTIVS DE

Hereditatibus qua ab intestato deferunt.

*Titulus primus cum sequē
tibus usq; ad titulus. i4.
Inceptus 9. die Martij
Anno 1629.*

*Aliquot tituli precedentis libri actus est de heredi
tatis qua ab intestato ex testō et alij ultimis
voluntatibus dependunt, nunc videndus ynomado ab
intestato hereditas deferat. Est itaq; successio
ab intestato legitima hereditatis ab intestato de
scendentis successio. Et primo legitima hereditas
successio qd nulla dispositioni legis in lib. i. no
nullati testatoris expressa volo lib. ff. et cod.
de legitimis hereditibus, et iij. et illa qd ex testō de
ferunt pp. qd ius iuris legis dici possit legitima*

minimè p[ro]p[ri]e in hoc d[icitu]r quia n[on] est a lege sed
ob hoc l. i. r. et s. p[ro]p[ri]e uerb. figo. d[icitu]r et do
ab in testato decedentib[us] quomodo n[on] hereditas
ex testato adiri possit, nam dicitur successio ab in
testato locum n[on] habet, et ideo de accipiendo
hereditate. c. quomodo. ff. de reg. iur. in
dubio d[icitu]r ab intestato p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e. d[icitu]r.
in l. y. c. de collationib[us] quot. a. modis dicitur
q[uo]d decedere in testato, h[ab]et in principio hui[us]
porro successio ab intestato hodie s[unt] sunt
gradus, unus est. descendens. r[ati]o ascendens
3. collateralis. q[ui]nq[ue]. s[unt] filii. de p[ro]p[ri]e.
concl[us]io. i. ascendens id est parentib[us] succedunt
descendens, excludit ascendens, et collateralib[us]
Et h[ic] q[uo]d. nouello. iis. Ampliat. i. q[uo]d n[on] solum lib[er]i
in s[unt] sed in potestate p[ro]p[ri]e. Sed et ut illis
emancipati in p[ro]p[ri]e iure, sed et civili
succedunt, Nam ait diff[er]entia inter hos et emancipatos
hodie et p[ro]p[ri]e. d. nouello. iis. Et si q[uo]d igitur
Ampliat. r. q[uo]d n[on] solum succedunt lib[er]i masculi
Sed et femine et item. uelut. c. m[er]it[um] uilium.
c. de lib[er]is p[ro]p[ri]e ubi dicitur. ait eos q[uo]d
feminas excludant, n[on] in uoluntate, q[uo]d n[on] solum
masculos heredit, Et si n[on] n[on] optinuit semper
intendat, primario intentione ut tradunt p[ro]p[ri]e.

mosculos & dorie in et feminas intendit. Ampliat 3
quod n' referat sintne liberi legitimi an adoptivi l. ult. § 2
ne articulu. C. de adoptionibz.

Ampliatum q. d' inter filios legitime hinc primi gradus ad filij, filie
ad remotiores ut nepotes et pronepotes cum filij et filia
nepotes nepotes, pronep. pronep. o. qui in in p'p'os succedunt
§ cum filij hi e. l. 3. C. de suj et legit in yhered.

ide est si filij nepotes sint et diversis filijs hinc
pronepotes pronepotes et diversis nepot. et nep. filij, nep. in
p'p'os et n' in capita succedunt ratio est. q' n' in represe
tationis succedunt, id est representant parentes suos
et ideo succedunt in p'p'os, id est, tan capunt qm
parentes auferent si viderent. Ampliat 4 ut laud
et heat in filio posthumo l. 7. et toto tit. ff. de
liberis et posthumis. et ibi d. coit.

Ampliat 6. laudat habere in ss. liberis qui religione
ingressi sunt, nam et hi aequaliter una cum relig
frat. et sororibus succedunt, § illud in auth de
monachis. et auth. ingressi. C. de s. f. Ecclij

Ampliat 7. q' d' nihil referat sintne liberi natus
et legitimi simul an u. legitimi nati et hi inter
cujus liberis ab intestato succedunt § iij. § li
et, in auth. ubi natus natus efficiantur hi. Quar.
de spons. r. 7. c. 8. n. 2. Molin. disp. 173.

Ampliat 8. hinc que supra lib. 1. tit. 10. hac de re
dicta sunt.

Limitat gilio. i. ut laudat habeat in filio adoptivo
qui usq' ad morte patris adoptivi in adoptione et p'p'ia
s' post mortem n. iura adoptionis succedunt dissoluta
excluduntur penitus ab hereditate patris extranei

Adoptivi C. ad in adoptivis. § fin. C. de adop
Similiter 2. ut n' pcedat in lib: naturalibus in q'do sup
pater sunt naturales et legitimi simul vel non legitimi
non haec in casu in q'do pater in nullo
modo succedunt, debent in ipis alimentis &
si u. effusa. in auth. q'bus modis naturales. §. q'do
u. nulli ad huc liberi naturales et legitimi vel q'are
legitimo tum liberi naturales in tota hereditatis
parte id est in duobus unius patris succedunt
& si q'do in auth. de tuerbe, et semissa
Prolii. diff. 103. et seq.

Unus 3. in libis spuris qui et a patris n'a in malis
hereditate excludit. C. si spuris. §. unde cognati
Eo est q'do ut tradit in §. si aduersus. lib. 10. §. p.
lib. 1. spuris spuris certis, hinc patre et
et illigib' adq' hinc et nec cognatis nec q'at
quoniam reparari p't. d. l. spuris. et hinc
quo ad primum gradum adq' ergo gradus succed
tionis est ab intestato ascendenti seu pa
renti, qui deficientibus liberis seu dependentibus
ad successionem liberorum in defectum vocantur
hinc ulla diffusio lexus. & q' sequens in
auth. de hered. ab intestato. It' hinc ulla
diffusio lexus, non tamen vice §. et C. pater
in successionem filii et filii in defectu p'pater

deff. 216. Supplet ut et casus hec in casu
aucto quod pater et in alijs ascendentijs sibi
existentijs in pari gradu d. auct. de pater
nec refert, et si illi descendentes sint in deff
in numero, dummodo sint in pari gradu puta
in linea materna sint aucto et aucto, in
paterna a. ad solus aucto, tunc n. nihilominus
hereditas dividit in 2 partes, et aucto et aucto
in linea materna accipiunt una et aucto in
linea paterna altera d. auct.

Similiter gatio ut n. cedat in casu nuptialibus
puta in donat. pater nuptias et dote nec
n. mortuus filio vel filia ad eum redeunt a quo
reperunt. C. n. C. de bonis que liberis deo d. deo
pater et ut parentes ad dote vel donat pater
nuptias pater et dote reddant. C. n. C.
d. casu. de pater n. n. n.

Idem gatio qd. sicut parentes exstant in dispari
tu gradu proximior excludit remotiore, nec ad
nihilum ut representant in hoc ordine d. auct.
de pater. ^{ibi} gatio gradus prerogativam. Et si in
de pater illi qui proximo gradu inveniuntur tunc
pater et mater excludunt aucto et aucto
Aucto mater pater et aucto paterna et pater
aucto materno, nec refert an a materno vel
paterno linea bono filij pater, et est fo

glofa cetera approbata in d. auct. de fundo
 Couor. in d. ex parte n. q. versu glo asserchio. q.
 glo 3. si una cu parentibz guberrant fratres
 et sorores ipsi defuncto utrimqz defu quicunqz
 lura sublata ai defuria terrz patrie postqz
 et emanipant successio inter eos aequaliter fit
 in capita. d. auct. de fundo. & si iij. ibi
 versu. nisi una cu defuncti parentibz guberrant
 ipsiqz defuncti fratres ac sorores utrimqz quicunqz
 horum filii vel filie hi n. guberrant ut illiqz suc-
 cedunt in partes d. auct. ut fratres filij.

127. q. qua auct. correcte est & si a. cu frat.

d. novella 134. Couor. d. leg. fact. q. d.
 lib. 6. c. 4. Limitatqz ista dicit. i. ut lant in hores
 in nepotibz vel ulterionibz fratrum vel sororum
 utrimqz quicunqz liberis qz hi n. succedunt ne
 quide in partes cu parentibz defuncti.

ut patet ex dicta auct. fratres filij.

& hoc a. glo. in d. auct. post frat. Couor. d. n. b. versu. q. a. notod.
 Limitatqz rdo ut n. pcedat in fratribz vel
 sororibz et uno in latere defuncto quicunqz
 nullo mng in iporum liberis d. auct. de fun-
 do; & hoc a. de successione parentum nactis
 in fit glo. eo modo quo liberi nactes asser-
 dentibz sui parentibz suis succedunt, eade
 ascendentibz iij de fine liberis morientibz

precedunt. p. testat in § de p. testat in
auth. q. by modis p. testat efficienti sui de success
ione parentu legitimum in § de testat
i. facta d. p. testat ab exheres. p. testat nati
vitate adoptio in successione p. testat in
bonis filij defuncti. Sed defuncto adoptio
ab ascendente suo d. annus p. testat adopti
us excludit p. testat nati p. testat in successione
filij l. cu in adoptio § p. testat. C. de
adopt. q. testat. 2. p. testat arrogator p. testat sup
p. testat modus filij arrogato p. testat filij, regu
ab intestato p. testat, § num a. de regu
p. testat hui. si u. cu arrogatione que
hant fratres et sorores adunq. p. testat in
defuncti in ten illas vel p. testat successio in
capita. q. testat. in d. § num a. et § cu a.
impubes, de adopt. sup. lib i. de successio
parentu spurioru, q. testat i. p. testat filio
spurio nulla in re p. testat l. si spurio p.
unde cognati. q. testat. 2. mater et alij ascen
dentes q. testat linea feminea liberis spuris
p. testat, n. aliter quo si ex legitimo
matris cent cognati cu in matris capite

incertitudinis eod. d. l. si fuerit. & penes.
 et vel. ad senat. exp. officium. De success
 parentum in adoptione et et damnato cetero
 nolunt quod est quod nec patrem nec matrem
 nec ulli alij ascendentes eorum huiusmodi liberi
 succedere possunt auct. ex g. l. e. p. C. de
 in testis nupt. et g. l. in. in auct. g. l. modis.
 noles C. Si quis natus sit ordo legitime sue
 cessionis est collateralius, id est illorum qui
 sunt in transverso linea ut fratres fratrum
 quod sunt, omnia, et ex his descendentes
 non, si defunctus nec liberorum nec parentum
 des. hec ad eius successione tertio loco
 vocantur collaterales iuxta gradus p. rogati
 na excepto unico caso in quo his repre
 sentant locum habent, et in hoc ordine ut
 intro dicemus. p. huius a. rei. & l. i. g. l. p.
 autem dicitur in dicitur collateralius facere fratres
 vel fratres quorum respectu huius rei. &
 distans recesserunt alij n. sunt germani
 alij consanguinei, alij denique uterini, Gero
 ni dicuntur qui unum et eandem habent
 patrem, eandem matrem, sine qui ex
 uno matre et ex uno patre sunt signati.

et hi alios utrimque quondam dicunt quanguis
dicitur qui ex uno et ead. patre sunt nati
matre vero diversis, uterini dicuntur
quod uno est natum, sed non unum idemque
l. sui. Et secundo gradu. Et ead. hi
populi ad quos. i. fratres. fratres utrimque
quondam sui sunt legitimi et nati sunt
sue legitimitati et obsequens mater et
clausis prohibet et prohibet et uno in loco
ne quondam de summo frater et soror
in in bonis paternis quod materis et alii
de quodam aequaliter seu in capite seu
cedunt. Et si quodam de summo. Sape d. novell
nis et in auth. cessante c. de legitimis
hored. Crumbat. i. ut locum n. head in
fundo novo in hoc n. sed sui n. succedat
in si defuncte in in unum hunc sed quod
hunc c. uni. Et si a. uno di hi qui
fundo daretur. quod in aliquo fundo
seus sed c. un. Et hoc quod de suis
hunc fundo in unum fundant.
Sunt. ut. et vide in fundo locum n. habet
not in fundo, quod dicitur succedere quondam et

196
postea potius in de utriusque quibus, ut alle
in unum materno sc. functionis q. mod
p. b. r. a. t. t. n. i. d. e. b. e. t. c. u. n. S. h. i. p. u.
De gradibus succedendi in fendo in utroque fendo
rui, Geil. pr. obf. libr. obf. 151. y. 120.
fratres yanguinei fratru suo yanguineo de
fando pariter succedat excludit uterini in bo
nis q. linea materna excludit et eius fratres et ytra
fratres uterini succedat fratru et sorori uteri
ne excludit fratribus et sororibus yanguineis
in bonis excludit q. linea materna, in obf.
n. et aliunde quoslibet fratres yanguinei
et uterini excludit succedunt, l. de emat
cipatit c. de legitimis hered. Canon.
d. exult. n. 3: q. d. 3. filij pro de
fundo fratru utriusque quibus defuncto, ad
nuntant ad succedunt ut fratru et sorori
bus utriusque defuncto quibus in fendo
id est, est filij fratru de p. defuncti
quibus fuerint augetur pariter quod
pariter eorum si numerus augetur, auth.
de fando c. de legitimis heredibus.
q. d. 3. filij p. defuncti fratru ipsi
defuncto q. utriusque quibus excludunt

ab eo successione frat ex vero latere
tam pp. vel representat, et ex vero
vinctu sc. cognat respectu patris et
agnationis respectu matris id in illis
quirit, quia licet uno gradu remotiores
alijs videantur. auct. capane. & singulis
defuncty. Nolin. d. diff. ibi. esse. 3^{ia} q. 1°.
q. 1°. filij frs excludunt defunctio
nos, id est patris frat, et avitam. id est
sorore patris ipsius, et similes personas in
successione pp. vel representat licet n. ubi
defuncto in tertio, siq. in pari gradu
sint quibus in p. mortuo frat filij excludunt
patrem p. vel representat na. siq. in
in eod. gradu defuncto quibus, licet
fr. defuncti, et qd. hinc place. q. 1°.
et quemadmodum fr. excludit p. de
functi et similes p. bonos idaq. quoy
p. 1°. q. 1°. auct. h. post frat. a. in
q. 1°. filij aut filia ex p. hinc frs
et soror nati natam licet numerus
in dyales sint, patrem in defuncto
n. in p. hinc sed in cogita p. dunt

ff. g. lib. Carol. in caput. f. vii. Anno 1592
 promulg. Sabrub. Capitulorum g. lib. l. i. c. 1.
 Iuris Canonici hinc g. lib. l. i. c. 1. d. 1.
 Avolassor Collyp. i. f. r. e. b. f. a. t. e. r. b. h. u. n. d.
 u. n. d. f. r. a. t. r. u. m. g. l. i. b. e. r. u. m. q. u. e. d. e. i. f. i. c. i.
 et de iure cui veniat et ut g. lib. l. i. c. 1. d. 1.
 d. d. i. p. p. n. a. i. n. f. i. n. e. d. e. f. e. n. d. i. t. V. a. c. h. c. y. t. o. d.
 lib. 3. c. 3. g. lib. 2. p. a. r. t. f. r. e. s. e. t. p. r. o. c. e. s.
 et fratru promung. utrumq. quondam liberos
 vocant ad successionem, reliqui collateralis
 tam agnati que cognati iuxta proximum
 gradum ut qui sunt in pari gradu pariter
 succedant in capita supra d. 10. gradum.
 Capite si iure representant ut tradunt d. d.
 c. i. t. e. n. i. n. d. a. u. t. h. p. a. r. t. f. r. e. s. e. t. a. u. t. h. i. t. o. q.
 c. o. i. a. s. u. c. c. e. s. s. i. o. n. u. m. De successione fratru
 legitimorum hinc s. i. d. y. c. l. i. o. f. r. a. t. r. e. s. a. d. o. p. t. i. v. i.
 aut arrogati ab extraneo n. h. a. t. n. u. m.
 tuam inter se successionem, adoptiva.
 vel arrogati frat. ab ascendente nulli
 alijs extraneis qm. alter alteri succedere

put nihil prohibet e. cum in adoptione & d.
et ideo. C. de adopt. *Contra*. et glos. in §
adoptione. de legitimo agnatorum. *suave*
hic. de collateralibus legitimis p. oblati
curio et rescriptum principis gelio est
quod hi nec fratribus legitime natis nec ceteris
cognatis patris, sicut nec illis, tales p. hunc
ab intestato succedere possunt, § filius natus
leg. l. cum. C. de natis liberis. § et pro
mo in auth. glos. modis natus p. l. et
quod id non apparet in fratribus legitimis
p. rescriptum principis. de qua re *laure*.
de spons. et nat. r. p. § 10. n. q.

DE successione collateralium natum

gelio prima, fratres et sorores in natis, et alij
collaterales p. linea materna quoniam sibi
inimici et non succedunt, cum nulla agnatio vel cognatio
inter illos esse certetur. § vulgo quoslibet de
successione agnatorum hi.
gelio 2. fratres et fratres natos in, et alij et illi
dependentes succedunt collateralibus quibus et
linea materna non sunt ac fratres legitimi et nati
sunt, sicut illi quibus sunt utriusque linea et
matris in, l. hoc p. l. l. si quis. ff. unde

ut soli usque ad is. grad. sub aliquo
de eoa illis prohibetur succedere si
de hinc ab in testato si mortuus fu-
erit illi uxor in suis bonis, p. r.
si uxor illi succedit maritus modo
inter illos n' sit diuortium l. unica. unde
uiri et uxoris. l. un. ff. ead. lib. si a
uxore sine dote p'cipit et uiri maritus
n' habeat uxore unde comode uiuere pot
est uiri libero reliquit succedit ei uxor
uno ut filij in quarta pte. eorum
bonorum mariti uiri q'libet liberi succedit
modo illi n' sint plures q'libet alio
qui succedit ei ut illis in capite dmi
h' in his eventibus bonorum uiri q'libet succedit
satis uxor p'linea ad filios eiusdem mariti
si illos habeant et ut uisum est ad uxor
p' si tales filios n' habeant bono illa
p'linea pleno iure ad ipsam uxorem, si
ta' a marito alijs legatus sit ei relictus
quod illud in ea p'p'io sub uirile por-
tione, ita h' in auct. de exhibendis
rei. §. quonia. et in auct. p'cedere
C. unde uiri et uxoris. Vltimus tamen

precedenti modo et sic fieri de quo restat 199.
quod deficiente, sanguineque usque ad id.
quod aut uxore aut viro fuerit filiamque
bonis defuncti ab intestato. D. C. unica
C. unde vir et uxor. l. i. §. ult. ff. de
jure fisci. Mal. deff. 184.

TITVLVS, 14:

DE obligationibus.

Supra lib. 2. tit. 2. dixit Jur. quod
res ee corporales quod a. u. incorporeales,
et inter inter incorp. numerant heredita-
tes hereditates et obligat. ut igitur de pri-
oribus duobus speciebus res incorporeales habe-
re aut sit legem de reo spec. res incorpo-
ratis obligationes nempe tractat.

Ad principium et leg. §. 5.

tradit hic in primo de his obligat. hinc in
§. 5. u. subsequentibus aliquot eiusdem divi-
siones quod est primum quod definit
Jur. obligat. in hunc modum, obligatio
est juris vinculum quo necessitate astringimur
alicui rei solvende etiam iura civitatis pura

De i. qd sit vinculum qd obligat ob obli-
gatio, id est vinculum dicitur est, in eor-
de incognitum ut eius et subiectum qd obligat
p obligat hanc in iure ligant, ad profer-
dit id, de quo inter eos querit, vel quod
lex patuit, videt glossa hic, et sic hanc
finitur sic. hanc verbis, qd obligat et factis
ligant modo illud est
Verbo ligant hanc hanc hanc hanc hanc
Corum hoc capitulum voce ligatum hoc.
(additum vero juris) ut ostendat nam quod
ut qd obligat facta aut verbo obligat inducit
sed ea demum que iuris auctoritate nituntur et
a iure adhuc approbata sunt, nisi ut
p qd obligat verbo vel facta obligat indu-
dit, hanc p iuris idonea et hanc
qdy fieri n' potest atqz ita eo efficiens ob-
ligat est factis, instrumentales n. facta
hanc et quo obligat primo n' ce obliqua
penes hanc se qdy cum, modis obligare
vel n' obligare, cum qdy obligari n' potest
et si iure velis, qd hanc se. iure et
n' approbante et et contra qd obligat
et velis ut sit in iure obligat qd et

delicto vel qsi non sunt, eandem exo hanc et debet 200.
et alia quo se vel obligare utoly talibz
verbis atq factis, qbz de jure introduunt
obligat, et si n' vult obligari ab illis ap
stinet. ito colligit obligat ee res in
corporales utpote que in ree qstas
sunt n. qd ee aliqua obligat nobis debet
corporale sit, ut pecunia fundi a. ipsa
in sup obligat ee in corp. ut h' sup. in
lib. de rebz corp. vel incorporealis lib. 2.
et p' hanc postula benevnt obligat a
p'raictibz qui sunt facti. emene n. tacere
et similia in factis qstas, et qbz
quodda ius, qd obligat appellamus sicut alia
dici solet ex facto ius orit, l. 5. r. ff. ad
l. aquilia. De quo quo n' ee necessitate
struimus statim n. postquam p'rosimz
vel quibz orit et verbis qstas, vel
ex delicto nobis obligat, noli equitate
si iubente, et civilis ee subscriptione
et approbat legu, quo et nolentia p'rin
gimus et solvamus qd debemus et hoc no
do illud ee illud obligare quo dici
solet, obligat ab initio esse nobis et post

ex post facto n. neces. uniuers.
figura libent. probent. postea n.
q. t. o. a. i. q. t. r. a. l. i. a. d. i. m. p. l. e. r. e. n. e. c. e. s. s. e. h. t.
ne al. es. re. u. e. r. e. r. e. p. o. t. l. s. i. c. u. t. C. d. e. o. b. l. i. g. a. t.
et a. l. i. s. s. u. b. j. e. c. t. i. s. q. t. o. a. l. i. c. u. i. u. s. r. e. i. s. o. l. u. e. n. d. e.
s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. e. t. a. b. s. o. l. u. t. e. u. t. i. l. l. i. g. a. t. u. s. u. o. r. e.
r. e. i. i. n. h. a. e. d. e. f. i. o. n. e. t. a. t. e. a. c. c. i. p. i. q. u. a. l. i.
b. e. t. s. e. r. e. t. a. m. c. o. r. p. o. r. a. l. i. q. u. o. i. n. c. o. r. p. o. r. a. l. i.
r. e. i. q. u. e. i. n. h. u. m. a. n. i. c. o. m. m. e. r. c. i. a. l. i. t. a. t. e.
r. e. p. o. t. e. s. t. s. i. c. u. t. i. n. l. r. e. i. s. f. d. e. u. e. r. b. i. s.
s. i. g. q. u. e. m. a. d. e. t. i. l. l. u. d. u. e. r. b. u. s. o. l. e. m. p. r. o. p. r. i. e.
t. i. o. n. e. q. u. e. i. n. d. a. n. d. o. t. r. a. d. e. n. d. o. r. e. s. p. i. t. u. e.
d. o. f. a. c. i. e. n. d. o. e. t. e. t. n. f. a. c. i. e. n. d. o. q. u. i. s. i. t. q. u. o. d.
h. e. n. d. i. t. l. 3. f. d. e. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. e. t. a. l. i. s. l. c.
r. e. d. o. f. d. e. u. e. r. b. o. r. u. m. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. s. o. l. u. t. i. o. n. i. s.
o. u. e. r. b. u. s. n. o. n. s. o. l. u. t. i. o. n. e. n. u. m. e. r. o. s. i. s.
e. t. q. u. a. n. u. m. q. u. a. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. u. m. q. u. o. d. m. o. d. o.
f. a. c. i. e. n. d. o. r. e. f. e. r. e. t. u. r. l. s. o. l. u. t. i. o. n. i. s. f. d. e. s. o. l. u. t. i. o. n. e.
n. i. l. i. s. l. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. i. s. f. d. e. u. e. r. b. o. r. u. m. s. i. g. d. e.
q. u. o. r. e. i. n. f. r. a. h. i. t. u. l. l. h. u. i. u. s. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. e.
D. e. t. 5. e. t. a. l. i. s. r. e. d. a. t. u. r. e. c. i. u. i. l. i. t. a. t. i. s. p. u. r. a.
u. t. s. p. e. n. d. a. t. u. r. s. a. b. i. s. e. s. o. l. u. t. i. o. n. e. h. i. e. r. i.
s. e. d. n. o. a. p. p. l. i. c. a. t. i. o. n. e. r. e. q. u. i. r. i. u. t. f. i. a. t. e. o. m. o. d. o.

201
quo vero percipunt, itaque qui tempore
certo vel loco debet in potestatem tempore
vel loco solvere n. p. l. si solvitur
ff. de solut. si quis pecuniam debet, n. p.
nisi sicut tribuitur aut aliud quid simile
solvere ut via vero n. p. rationibus aliud
pro alio invito creditore solui. c. r. s.
i. ff. de reb. credit. itel nemo p. pro
autontate quod sibi debet, sed legiti-
mis modis et actionibus q. se debet, c.
epistol. q. n. e. ca. hoc de fione, Num
de divisione obligat. prima ergo et principa-
lis divisio est, quae dividit in naturalem im. civilem
im. et mixtam seu naturalem et civilem simul ita
d. c. inter hic naturalem im. est, q. do lex civilis n. a. p. s. d.
neg. et expresse respicitur questionibus et partibus, q. a.
habetur et tunc sola naturae obligatio videtur p. p. q. s. e.
sum se. vel aliam naturalem aequitate interveniente
civilis, a. n. c. ut lex civilis expresse talis questio
n. n. approbat, ut q. do alius p. m. l. q. n. d. p. a. d.
tunc n. sola naturae obligatio videtur p. p. q. s. e.
n. civilis cuius ius civile efficacia videtur illi
tribuat. c. p. m. s. g. d. s. Sed et nulla ff. de
partib. ut p. p. m. s. g. d. s. receptet l. i.
ff. de partib. sic i. cui beneficiarius p. p. l. bene-
ficiarius ad beneficiandum naturaliter obligatus

ut hinc nasci obligati non et efficacia
sive civilem actionem est obligatus non sicut si se
et si. §. q. soluit. ff. de petitione hereditaria. C. i.
§. si. ff. de negotiis coar. §. si pater. et §. ult. ff.
de donat. l. melius. quae in cap. cum in officio
n. g. extra de testib. dicitur nisi civilem pro ingra-
to et beneficii inmemores actionem non dare quod
in tanto tantum ingratitudine aia totius mundi
foro et dignibus non sufficerent, licet apud nos
cedones ab alienis et personis qui in gradibus actis
sunt data, ut et Seneca Valerian. et alij
docet Canon. d. loco. idem iudicium est, in actibus
non solemniter factis ut in testamento, cui solemniter
defuit, heredes enim ad legata prostant obligati
naturaliter tunc propter uoluntatem defuncti. non civiliter
quia lex civilis non assistit huiusmodi testimonio
solemniter factis. l. ex imperfecto. C. de
testib. Civilis obligatio tunc est, quae ex iuris civilis
dispositione et sanctione nascitur, quae pro
naturalis agitur coram, cuiusmodi est obligatio
oritur ex scriptura et cautione, quae pro praesente
numerationis et ut creditur quod facilius con-
trahitur offeruntur et solentur pro pecunia mutua
accepisse, cum tunc re ipsa nec dum numerata
nam ex huiusmodi chirographo post hinc in a

202
à tempore date cautionis civilis obligatio oritur
et conditione ex l. parit. quod creditor qui perfidens
sua pecunia pecunia agitur, verum obligatio naturalis
fuit, quia pecunia in rei veritate soluta non fuit
et ex huiusmodi lapsu soluta profertur. ut patet
ex principio infra de literarum obligatione ubi
deyoster Monf. sic ex infra quod creditor de
debito ad ius. fuit obligatus quod respicitur sed
infirmitatem penes creditorem reliquit, oritur obligatio
civilis, nullo modo naturalis, ut patet quia per
lucum fuit extinguitur. sic et sic a quod in iure
demerit non appellavit, sed ea in re iudicata
transire permittit. civilis quod obligatio, nulla
vero naturalis quia in rei veritate debitor non fuit
obligatus itaque in foro gratia ad debiti solutionem
non est obligatus. de spons. et matris
et g. c. g. n. is. naturalis et civilis obligatio simul
est, cum lex ex facto quod tractu aut facto non solus
obligatio nasci permittit sed et obligationi officium
atque actionem tribuit ut quod debet per se quia
quod est obligatio quod oritur ex tractibus, nulla tamen
et vendit. locone u. de quibus infra in l. l.
de actibus. Nam quod ad effectus eorum quod disti
nus videndum.

Naalis, itaque obligatio primum modo est effectus
quodammodo actionis, prout in exceptione. u. g.
si creditor per nudum pactum suo debitori remiserit
debitum, tunc ipsi debitori nulla operabitur actio
Per exceptionem tamen quod creditor si pro tenore
in tenore pacti agat, ut debitum suum petat
(sicuti de iure civili bene patet) repellitur exceptio
ne pacti de non petendo. l. quibus gentibus. §. pro
cul. nulla. et l. si uas. §. pactum. de petenti.
ff. de pactis. ratio effectus est, quod impeditur repe-
titione eius quod naali obligatio est datus, ueluti
si hores soluat legatum in testamento nunc solemniter
ueluti uel si quis soluat id quod ex nudo pacto
debetur, illud si de repetenda non patet. l. naales
de act. et obligat. l. uenior. C. ad l. salui.
et l. fideiussor. ff. de fideiuss. Hinc effectus
est, quod per sola naali obligatio fideiussor non potest
dari, §. in actibus infra de fideiuss. ubi hoc
de re latius. Civilis obligatio. i. effectus est, quod
quidem actione non tamen in actione procedat
nisi in iudicio per exceptionem actio excluditur
ut nihil capere possit, §. praeterea infra
de exceptionibus lib. 4.
ratio effectus est, quod huius obligationi et fideiussor
et pignus auferuntur potest. d. §. in actibus et
d. l. fideiussor et l. si ex cautione C.

itaque velis citroy obligatoria conventio, unde
sectar mutuum et stipulatione in qly unglm obli-
gatur graty, sicut n' ce. Sed late. Civ
line. et l. Quis gentium. ff de pactis. graty
notaty est q' h' specificu et p'p'm noen q'
ob alijs distinguit ut Emplis. Casus ydual.
In notaty est q' n' h' noen specificu sed gene-
ricu. In q' ab alijs distinguit cuius t. fund. spes.
sc. do ut des. Do, ut facias. Facio ut des. Facio
ut facias. Verbi gratia si Casus des pane quino
eius graty in notaty. do ut des, n' n. civil. Emplis
et venditio q' n' datur proim q' mense. nec
est mutuum q' n' recipit res eisdem p'p'rijs.
nec locos vel ydualis. q' n' datur p'p'rijs
q' n' vel opera, sed datur una res q' alia
quia neutra est p'p'rijs alterius et certe huius
rei magis est usq. quia in graty nomi-
natis p'p'rijs oritur obligas noalis et
civilis simul, et imoialis a. et si p'p'rijs obligas
noalis oritur, n' in oribus obligas civilis nisi
ex altera parte h' Emplis, vel nisi ne-
sciat forma stipulatis, aut tunc, aut alia
rae, de qly Lesius. l. r. c. v. dubit. 3.
Dividant rdo graty ex noa sua q' q' d' h' d'
bono fidei q' d' u. p'p'rijs unij. bono fidei des

204.
consent qd, quod in his alter alteri arbitrio
et diffinit officio iudicij tenent de eo qd et
equo et bono p'p'ori oportet etiam si in
questione dubit n' sit, v.g. in gradu empl.
vel alio simili bono fidei q'uz pacificos
nil dixerunt vel cogitauerunt de intere a
tempore more p'p'ando, hoc in venit l.
mora q' in bono fidei p'p'oe ap'uz p'nt et alia
multa expta p'p'rim in l. ut toto l.
Cadius. de Ediliis edictis. Struciu.
iuris alij ideo putant qd in in his nihil ve
niat nisi de eo inter partes queneridant
suisnt consensu qd p'lo expressu verbis
n' est l. qd adstruente d. Christophory ff.
de verb. obligat. l. quera ff. locati.
Diuidentur q' q'rochy uersu ex forma q'lid
qd q'da ne q'da verbis, q'da libris, q'da
q'p'ntu frant. ut hic ex line, et hoc spes
de clauat p'p'oz. in aliquot lib. legg. Item
qd q'rochy inuentu utriusq' q'ta ut emptio
et uendit: locas et similes c. quida unius
lm' ut nuluu quodatu, Item quida onerosi
et merenarij, ut emptio et uenditio. locas c.
ita diuisio q'rochy ad q'is nunc q' h'nd ipse
cum suspitio, raelia et audentalia.

Substantialia sunt que ad substantiam et essentiam
rei pertinent, ut in homine corpus et anima rationalis
et vegetativa ut que a Diocletiano nunc propria
res nunc accidentia et modo vocantur, que
essentia sequuntur et ex ea fluunt, ut in
homine facultas videndi, et capiendi discipli-
na. accidentalia sunt que solo subiecto, absque
et adesse possunt, ut frigida, albedo &c. ita quod
partia tria in partibus reperimus ut quod
ex lege partu quanta. ff. de strahendo empt.
Substantialia strahuntur sunt ea que ipsi dant se
sua substantia sua forma alij perfectione et
sine quibus existere non possunt ut in empt. et venditioe
quodammodo et merore in stipulacione interrogatio
precedens et responsio subsequens hinc quibus ista
et non existunt. naturalia strahuntur sunt ea que
essentia quodam modo sunt plurimum sequuntur
tanteque ipsi insunt licet expressis non fuerint
est ut in emptioe et venditioe de nuda est pre-
sentare curio et si id dictum non fuerit, acide
naturalia strahuntur ea dicuntur que nec ad illorum
essentiam pertinent nec eo necesse est frequenter
sequuntur sed extrinsecus quodam modo strahuntur
autem quodammodo, et ipsi aliquid addunt vel detra-
hant; et si venditor recipiat in se custodit

205
rei uenditio ad ualio q' tractum plinent p' hoc
culpa n' a. casus lastitii licet diuersimode
in q'lyda n' q' tractibus aij culpa p' p'anda erit in
q'lyda n' item, in q'ra accepta culpa definit
a post. in. C. q' rema. F. de p'ofili. debeat
ab eo q' bonu' est. q' d' q' h'ay diligeat p'uideri
et curari p'uid. Debeatio geny significans
culpam q' p'anda et declinam' deflexione
importare particula ab eo q' bonu' est indicat
a nolo deflexente culpa n' q' tractare sed laude
est q' mendante mereri p'ore non boni n' p'uit
in q' bono moris sed et pro bono entis. Est
n. bonu' explet seu bonitas, Entis et moris, bo
nitate entis quolibet res ualio est bona si uene
rit est bonu' seu laus. Et quis hoc facinorosu'
est bonu', bonitate entis hac sentu accipit Gene
ses i. et 2. Et uidet Deu' q' bono ent' se boni
tate entis. aliud est bonu' bonitate moris ut sunt
uirtutes morales, et hac particula q'ficatur
q' n' aij culpa iudicio fit cu' p'ualo q'
quendo, na' deflexio ab eo q' bonu' est boni
tate entis p'ualu' n' q' tunc, si culpa
leuissimo in omittendo laus est sine p'ualo
moralis et ueniali. ut docet Causa. in cap.
p'ofessor r' d' p'orte § 7. n. C. de regali' d'uis
in Cho. Molin. disp. 2 q' 3. sic hoc na' obliuio q'

si re in loco relinquit ubi per ea periculis
culpa iuridicam qd prohibet, ideo dicitur
et dicitur tenet verum in culpa theologica
n' incidit ideo a peccato est immunis, id est
dicendum est de iure docto si cogitans de sua
lectione vel sermone habendo rem in loco
periculoso incaute relinquit ubi facta res est
oblata solvi. I. diff. postulo qd p' hanc
diligentiam videri et evitari potuit, excludit
casum fortuitum, q' p' hanc diligentiam q' p' hanc
cauti neq' ideo culpa nascit q' qui re casu
fortuito p'didit, ut si. v.g. duo Equi iter faciunt
Basilicam et in itinere in latrones incidant
qui equum per vim auferant culpa careo q'a
hunc casum nec timere nec evitari potuit, culpa
in gre' sumpta et sic definita dividit
in dolum malum et culpa in gre' sumpta dicitur
in d. l. qd Verum. Doli nocula alioq' sunt
caute et gratiter et bene bonum et malum
dolum dicitur est n. dolum duplex bonum et
malum, huius in ff. lib. de huius. qui inscribitur
de dolo malo, ut intelligat de bono dolo
in lib. n' tractari, alioq' n. dolum sumit
in gre', ut distinguit q' dolum bonum qd
sensu regularem p'hibet, dolum in gre' sumptum
definiri pot' ex actibus seu actibus solentibus et
apertis q' aliquid fit, de omnibus bene vel

206.
vel male in alterius damnum vel sine eius
danno in alterius damnum, vel sine eius damno
ita Nolan. d. de p. r. q. 3. vocabulum executio
genus est, significatur qd doli sit actus soler
tia, qd auctore sine in posteroribus quali
tatis est, ^{proagacitas, ceteritas, dexteritas} acumen ingenij ad inveniendum mentem
et capiendum qd in rebus agendis particula
qua aliqd sit de @. indicat dolum & homo
disgrat. i. infactis, qd omitti debuit eto in di
cto qd pariter facere debuit & in inscriptione
cuius fieri vel dici debuit. particula bene
vel male ~~modum~~ includit utrumq; do
lum bonum et malum, si aliqd sit de omittit
sed in rebus recte est dolum bonum in alio
pro rebus recte est dolum malum. Ultimo
post postea ostendit aliqd est damno aliqd
sine damno alterius ^{dolum} damno omitti dolum si
in gre definitur dividit in bonum et malum
Bonum dolum est actus soleritiae et astutiae q
aliqd sit de, vel omittit recte et cui
se in alterius damnum vel n, hoc sensu
d. Paulus se. doli usq; fuisse scribit Cor.
inthijs dicens cum cum astutus dolo usq;
copi, hoc dolo bono usq; quod est Salomon
cum infante de quo dicitur ^{placuit} qd raver

lebant, se diuifurum simulaculo uis agnoscere
solutus est infans, huiusmodi dolo sine
ufurpant, daret aelli, ca hostes ex infidijs
inopinatis que stratagemata appellantur
adoriuntur, Hinc illud poeta.

Dolus an hoc uirtus quis in hoste reperat.
Hoc bene dolo usq. test. diuus Franciscus
cum nullis homicidam persequentijs et in
terrogantijs an illae ubi sancti uir erat
huc transfisset, manus in manica imitent
hoc n' transfisset, illigeni sua manica, Nauar.
cap. humani, aurei c. 75. Dolo malus est,
acty solertia peruersa q' ex certa fraude
industria et mera malitia aliqd fit, dolo
aut omnibz in alterius damnum uel absp.
damno. Dolo malus propt' scaly in dolo
malu uerit et praesumptu, uerq. malus dolo
est, q' manifestissimis et p'mississimis acty
q' baly, p'ba q' dolo p'pria q'fessione
aut alia acty ualidissima. C. dolo
C. de dolo malo, glossa in cap. adg. de
renunciatione in. b. uerbo q'ribus, Dolo
p'emptus est, qui acty et signis bonis et
uere similibz in a. necijs de testy, Menoch.
de solit. iud. c. 2. cent. 2. cap. 192.

n 35. Doleat magis diuiditur in eos qui sit comitendo 204
ut ut qd studio aliqd male faciunt, aut puerse
dicunt, et in dolum qui sit omittendo, ut cuius
studio aut malitiose id omittit qd facere
aut dicere debuit, culpa in spe pempta
ut qd bonum dolum, distinguit. est diuisio ab
eo qd bonum est, qd p hanc diligenter pvide
ri potuit, et negligens et iniuria pueniens
ex qua defensione colligit qd dolo a culpa
in spe accepto, diuiditur in lata leuon
et leuissima, culpa lata est, facere di
cere aut omittere, qd hanc negligens
facient, dicent, aut omittent; Expli
gra si ianitor nocte ianua n' clausisset
et sine domus ingressus aliqd eet furatus,
nam sey hanc nocte danoz claudere so
lent; Explet in eo, qui roborez in sta
uam publicam amputans et hanc adue
nientem uidentz ramus deiecit, hanc qd dicit,
culpa leuis est, facere aut dicere, uel
omittere, id quod hanc diligentiore n fa
cient, n dicent, uel omittent. p. Eg.
si lator meo uelut qua ei refacienda

dedi profuit sepro ponnace que ab amilla
nimis calefacta veste adusit, postore id
n' prudente. Aliud si ponnacopola duas
pissides exquale qntis et jllis sed ducetas
pnes yllientes habeat, et ex una psside
de ponnacul o groto noium, et ut loquunt
opiu p apio; Culpa leuissima est, facere
aut dicere aut omittere, quod hois dili
gentissimi n' facerent, dicerent aut omitt.
v. g. si comodatoris catena aurea quodam
regdat, qd in cysta cany claudat, uerul
an repagulu seu sero sit remissa n' pael
aut tentet. Aliud si uir darty de lectio
ne ad studiosy aut sermone ad populul ha
bendo cogitans ingrediat templu, ibiq
applicatis manibz oret, post finitiorae
de lectione et sermone ibent cogitans
libri qm in ma ^{nibus haurit et componit orationis} ~~oet~~ post finita oratione
deponit, obliuiscat, rurq culpa diui
ditur in ea que gessit in quibendo, et in
ea q' ppo posita est in omittendo culpa
commissionis est id facere, aut dicere qd
qd omitti debuit, ut si equus comodaty Baji

nd

ut Basilea ducens in Bellu fuit ducty 208
aut romul arboris dicens plerumque quoniam
quis indit n^o moruit, culpa amissionis est
siqz amittit id qd dicere aut facere
debet ut si equus capens vitium habente
vendidit, et vitium laesit aut si equus
comodato datus ferrum unguis amittit,
et quodammodo unguis alius fieri nec
ravit. et Equi unguis fracto est.

TITVLVS, IS. TVS.

Quibus modis recontrahitur obligat.
Hactenus de fractis in qre p^o dictum est
sape ut ad ffectalem coru^m p^o tractatione
deveniamus et in primis ad eos q^o recontrahunt
quomodo in hoc tit. 5. spes enumerant nempe
mutuum, indebitum, comodatum, depositum et
pignus de q^oby ordine.

Et in principio tituli

Et q^o primum.

Primum igitur tractat q^o recontrahit re p^olicit
est mutuum q^o si definitur ut qd sit tractus
quo res p^ondere vocantur mensura q^o tractus alteri

datur ut eadem in que n. pre. reddantur p. ipi
ut emptione, uerbit. C. l. g. g. m. t. e. e. e. p.
C. l. g. g. m. t. u. b. i. g. l. o. s. a. i. n. u. e. r. b. o. s. i. m. i. l. e.
f. de p. a. c. t. i. s. e. t. i. n. r. u. b. r. i. c. a. S. y. e. d. o.
que res pondere numero aut mensura
y. l. a. n. y. m. a. t. e. r. i. a. n. u. l. t. i. q. u. i. n. e. n. y. e. i. p. i. a. e. o. p. n.
l. u. e. s. u. e. r. s. a. t. y. u. e. l. u. t. i. s. u. n. t. u. e. a. n. t. o. l. e. o. u. s. p. r. a.
m. e. n. t. u. s. e. t. p. e. u. n. i. o. e. t. r. e. l. i. q. u. e. r. e. s. s. u. n. t.
y. i. b. i. l. e. s. s. e. u. q. u. e. i. n. g. r. e. s. u. s. p. a. r. t. i. c. i. o. n. e.
r. e. c. i. p. i. u. n. t. I. t. a. u. t. u. n. o. s. p. e. c. i. a. l. t. e. r. i. u. s.
n. i. l. s. p. e. c. i. a. l. t. e. r. i. u. s. i. n. g. r. e. s. u. n. t. y. p. e. r. t. u. s.
i. n. p. r. i. n. c. i. p. i. o. i. n. s. t. i. t. u. t. i. c. i. l. i. c. i. r. s. i. f. d. e. r. e. p. y. c. r. e. d. i. t. i. s.
l. i. s. s. i. d. e. o. b. l. i. g. a. t. e. t. a. c. t. u. s. p. a. r. t. i. c. i. o. n. e. l. i. b. 2.
c. 48. S. y. e. d. o. a. l. t. e. r. i. d. a. t. u. r. u. t. o. s. t. e. n. d. a. t. i. n. p. r. i. m. i. u.
m. u. l. t. u. s. e. e. x. n. o. e. o. r. u. s. q. u. a. r. t. u. s. y. r. e. i. d. a. t. i. o. n. e.
p. f. i. c. i. u. n. t. y. a. d. e. o. q. u. i. p. a. r. t. o. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. s. s. u. a. c. a. p. i. u. n. t.
e. t. n. i. s. i. a. m. u. l. t. u. a. r. i. e. t. r. a. d. i. t. a. e. t. a. m. u. l. t. u. a. r. i. o. s. a. c.
c. e. p. t. a. p. f. i. c. i. u. n. t. y. i. n. p. r. i. n. c. i. p. i. o. i. b. i. m. u. l. t. u. i. d. a. t. i. o. n. e.
l. i. s. s. i. d. e. o. b. l. i. g. a. t. e. t. a. c. t. u. s. p. a. r. t. i. c. i. o. n. e. l. i. b. 2.
f. d. e. r. e. l. i. q. u. e. r. e. s. p. a. r. t. i. c. i. o. n. e. l. i. b. 2. c. 48. S. y. e. d. o. a. l. t. e. r. i. d. a. t. u. r.
p. r. i. m. i. u. s. y. q. u. a. r. t. u. s. q. u. i. u. e. l. l. o. s. u. s. p. e. r. t. u. s. u. e. l. l.
u. e. r. b. i. s. u. e. l. l. a. t. e. r. i. u. s. p. f. i. c. i. u. n. t. y. d. e. r. e. p. y. i. n. c. d. d.
i. n. d. i. c. a. n. t. r. e. i. m. u. l. t. u. s. d. a. t. a. i. n. t. u. m. i. n. m. u. l. t. u. a. r. i. u. s.

quod in specie si definitur, quod sit id de quo nec dare
nec civiliter debetur solui, ex quo ista regula
apparet, quod si indebitum soluit cum cui soluit
sit re obligatus idque conditione indebiti repetendi
ut hinc et l. i. ff. de iudic. indebiti Mol. d.
disp. 568. Hinc huius generis in primis generis
quod cum actus agentium non operentur ultra eorum
intentionem iuxta l. non autem ff. si certum petatur
ac solui solvens distrahere potest: quod distrahere
intendat ut ait Grop. in fine hinc infra.
in lib. de obligat. quod ex istis generis et numeris
quod in hinc re id est actuali solutione peti
hinc non potest. Idem in hinc libellus et translatio
hinc est Mol. disp. 53. Duo ista generis ut
quod indebitum locum habeat ut pariter actualiter
sit soluto et ut solutio fiat errore solventis et
accipientis non oportet si quis scienter indebitum soluit
donare videtur quod l. tunc ff. de reb. fr. quod si a
indebitum indebitum recipienti fiat indebitum
est. Idem in hinc l. et translatio est Mol. disp.
535. ac falso declinat pariter quod l. falsum
ff. de furth. est a. duplex indebitum civile et naturale
ut si quis vigore obligat in rebus vel nudis verbis
vel aliter in solo imperfecto relicto soluat ad cuius
solutionem alius de iure non tenetur et hinc casibus

210
quibus locum habet argto. l. cuius. C. de iur. et factis
honor. l. ad (salu. Molin. diff. 567. circa medium
-do indebitum nate sed civiliter seu ex diffos:
Iuris civilis im' ut si quis soluat id quod professus se
debere in Chyrographo a se dato. g. l. et dd. in c.
f. de gdiu. indebiti. -do in debitu naturaliter et
civiliter ut qdo soluit id qd nullo iure est debitum, sed
nec nec naturaliter nec civiliter obligatus est hoc et
sane casu repeti pot, ex quocumq; errore si soluit
ut dd. hic. Et qd aliquid indebitum ope exceptionis
nempe qdo qd naturaliter et civiliter obligatus est, ope
lit' et exceptio de qua re latius dicemus hic. c.

Et qd item qd cui.

In hac sagit de qdo gratia qd re plicatur, et qmo
datur appellat. De q, quodam qsi utentis ymoderatum
seu gressu rdum glossa in copumio extra ymodati.
Definit a hoc modo qd sit aliquid rei ad usum certum
vel tempus gratuita gressu vel eo finito eade in
spe restituatur, ita glossa, in cap. un. extra
comodati. De i. gressu ut genus de fionis ostendat
indicetq; quodam re ghibere, actualiter tra
ditionem requere, g. item is. l. i. g. is quoy
f. de obligat. et ad. itaq; siuti promissio de
mutuando n' est mutuum et promissio n' est p' me,
fatis, ita nec promissio de comodando, qd qm
datum, p' uellocio d. Juritly. Que additur parti

Et gratuita, ostendit de nra quodati ee ut grati
quodatur, si n. mercede usufructu fit, n' est quodatu
De ull' loco si propu rei debur pecunia § nro. l.
si ut cento § re filij. ff quodati vel p'oraty in
nominaty, si aliud interueniat. l. i. § si q' seruit.
ff. de p'or. Vox. (rei) gratij est p'p'riety oem
rem sine mob. sine immobilem, n' solut § uire d'ny
nro est, sed et in eam in q' solut ius aliqd habent
quodari posse si ius habitationis hnt. aliter de
hospicio quodare pt. l. ff quodati aduengit ad
centu up' vel temp' ut distinguit a precario
q' n' ad centu vel temp' aliqd quodit. sed ad p'lo
utut quodentij. l. i. c. i. l. estro ead' Mol. d'p.
555. Couar. lib. 2. nor. resol. capite. 35. n. 17.
Manoh. de orb. iud. lib. 2. cent. i. cap. 13.
huius plane q' signi est q' quodatu n' transferri
dnium p' solut up' rei quedi, quin imo nec pos
sessio transferri. Sed quodatu q' quodatarij
quodatu possidet. l. rei comodato, ff. de
rei quodata. et l. seji ff quodati. et p' hanc
partie. distinguit quodatu a nullo in quo
n' transferri dnium, proterea addit q' d'
(eo finito) Quia ante repleti repleti neq'
l. in comodato § hinc ff. quodati r'ost' est,

go strachy ab initio sunt nullis postposita.
 necessitatis. c. p. iud. ff. de obligat. et act. neg.
 n. illy p. iudicatio. c. i. in civili. c. de
 rei vendicatis, p. iudic. Denique ut eade res p. iudic.
 na eade et ipsa quo accepit, quodatorij
 quodatori restituere debet p. iudic. in p. iud.
 cupio hinc et ob id. de ea ipsa restituere
 de tenet d. l. j. & ij quoz. Item quia in hoc
 strachu ipi strachu crediti, soly est
 hys duo p. iudic. quodante permanente, huc
 go unum p. altero inuito reditorie solvunt
 l. i. & i. ff. de res crediti, porro ut nulli
 illegaly qd in hoc strachu sit p. iudic. nota
 est qd quodant hys modis scie qut j.
 in gram solus quodatorij, ut sigs albei
 sequi comodat, ad p. iudic. Bopla
 eto solus quodant hys si dny lamulo vestre
 comodat, ut si bene vestro maior habeat
 no p. iudic. p. iudic. dnt n. ornat, aut si no
 rily suo usori aut p. iudic. p. iudic. annulos
 calens monilia aurea et id geny,
 honorij sui eoa p. iudic. d. l. si a certo ff. q.
 nodati. Et in gram utriusq. ut si dnt casij
 p. iudic. eoa quedia exhibere velint, et any
 p. iudic. vestre comodat, aut se quinn institere

insubere cogent et alter sua nasa Sciens colesia
patris et alia nasa uny antea quodet l. in
reby § hoc f. d. lit. i no caso de leuissima
quoy culpa comodataris tenet adery si
leuissima eius culpa intereat vel deterior
reddatur comodanti, ad interce estimay,
rei et damni obligat. l. i. f. de oblig.
et. act. d. l. si ut centos l. in reby f.
quodati. c. un. extra eod. rō caso de
dolo et lata culpa qd dolo equiporah
tenet d. l. si ut centos § interdu, si neli
cōa f. quodati l. i. § is quoy. f. de oblig.
et. act. glos. in d. copite hui. a verbo leu
uissima extra d. lit. 310 u. cop. solut
de dolo et lata culpa nullo modo de leu
issima tenet § glos. in § nro hui. d. l.
in reby, ubi glos. in d. cop. uni. extra quo
dati

§ § probereca.

In hoc § tractat de alio fructu qd replicat
sc. de populo, de populo a. ulpiano autare in l.
ist. de populo de oppono et de ysi alteriusma
in populum. de fining. ut ut et ra d. l. l. c.
et § modo hui. colligit ee id quod alium caso
dienda datur seu qd in ides pelidit, Est glos. qd
quo aliquid alicui custodiendum tradit et dat.

ac p[ro]inde integru[m] illud restituat Molin. diff. 22.
 nec u. salu[m] est ut qd depositu[m] celebrasse censet[ur]
 cum aliquo si in domo illius aliqd ponat nisi
 is custodia[m] illius suscipiat aut ei dicat
 trado tibi hanc rem in custodia[m] ut colligi
 lex l. si eo § ult. ff. de uirg. gentiu[m] illige
 nisi is cura[m] ex munere suo ad custodiend[um] habeat
 ut sunt stabularij, naucae, caupones, iurici n. si
 h[ic] ad id e[st] qd illo officio aut sciente
 in domo illius reponat res ut colligitur ex l.
 i. § ult. Et l. r. § naucae, caupones, stabu
 larij atq[ue] hoc quod priore parte § n[on] nunc
 ad altera[m] q[ui] incipit in respu[m] sed is ex eo p[ro]
 deueniendus, et paulo alius res repetenda
 decendit[ur] primo ex dolo culpa[m] tenetur
 depositarij, itaq[ue] qd depositum in gra[m] soluij
 deponentis sit, ut reyaloriken fieri solet, si
 res pereat aut de leuiori reddat plu[m] de dolo
 et lata culpa tenet[ur] q[ui] dolo inq[ui]sabilib[us] equi
 ponat l. qd parua, ff. de rob[or]i, n[on] uero de
 leui aut Cuiusmo culpa, multo min[us] de casu
 postulo l. i. C. de positi. l. i. § ult. ff. eod[em].
 Et de eo loq[ui]t[ur] § n[on] h[ic] ubi res reddat
 inq[ui]s h[ic] impulet qd negligenti amico rem

rem custodienda tradiderit, sunt in alijs casu
in qbus depositarius et de culpa leuissima et
casu fortuito tenet i. ep. si parat inuenientis
ut de leuissima culpa tenet, sub ep. de
casu fortuito aut tunc tenet x. pacto standu
ep. d. l. i. § si quenerit, et § depe, aliter
ep. de. depositarius in mora fuit, aut utendo
re deposita, q. deponentis bene placitum aut
alia rae ei n. p. m. res deposita perest,
aut de tenion reddat. l. si in. ff. si a. §
uel. iuncto l. si plures § uel. ff. de positi.
Molin. diff. 5. r. y. rdo casu qdo depositus
utrimq. gra. celebratus fuit ut qdo depo
sitaris q. seruando deposito aliquid auerit, te
net et de leu. culpa, n. u. leuissima, q. n.
notus tunc q. ractis transiret in locum, et
q. ductu ad custodiam illius rei, ac p. inde q. se
ad rem custodienda locaret solum de leu. culpa
tenet, ut patet ex infra dicendis. lit. 25
et docet Molin. diff. 2. y. 2. q. staty ex d. l. i.
§ si q. 5. uestimenta et § si q. 5. seruit. i. de. ep.
dicendum qdo alium tradit in depositum cuius
officium amera h. reru substat custodia, q. q.
ex eo quadam reportat. quales sunt statutorij

Caupones et nautae compositione eorum rerum
 que in nauim uel hofficiu inferuntur talej ite
 sunt q eurus uolo hnt, compositae tritici qd
 ut dicitur apud totos et alij similes hi enim
 ad minimum de leui culpa tenent in q. g. l. ca.
 go se. de posidit in ipso et conuadu cedit
 rae locat q. r. et q. d. u. l. i. ut eo q. i. u. l. i.
 ita h. i. in l. nauta. § nautae ff. nauta. c.
 cetera a. hi hoies suscipere res in deposito
 eo ipso qd in nauim aut in deposito eorum do
 milibz ipsis aut eorum ministris seu domesticis
 ad id deputatis officientibus relinquantur Polon.
 Diff. 5. 22. dixi notanter. commemoratq ad
 minimum teneri de leui culpa q. i. a. eorum de q. b.
 in particulari est factum tenent et de leui
 sine culpa nempe ut in d. l. i. § i. ad leg.
 hic. Statutez nauta et caupones. § li n. o. q. e.
 ipso qd in ipso officio et nauim ipsis aut eorum
 ministris officientibus aliqd deponit. Tenent
 de leui culpa si inereat aut delerit
 reddat q. de p. expressa in l. 3. § hoc edi
 do q. u. l. i. antecedentibus et q. l. i. ff. nauta. c.
 R. a. o. q. nisi hoc est statutu ma. d. a. r. e.

a pigno n. deducitur qd de manu in manu traditur 217.
Polin. diff. 5 2 § et a specificis acceptione hanc sumit
pignus hinc definitur qd tractu quo res creditori obli-
gatur et devincit in crediti securitate ut eo n' so-
luto ex eo solvatur, Polin. diff. p. 28. et varie
dividitur. primo in vrea et particulare illud est
cum oia creditorum bona debitoris sunt obligata hoc
cum uno tm' res devincta, puta predium prout
vdo distribuitur qd quod aliud h' d' quentionale aliud
plurium aliud vero iudiciale. Pignus quentionale
est qd multo q'sense creditori, et debitori q' p'hibet.
procurator est qd iudicij scilicet cum procurator decreto
et mandato ante seam definitiva ob p'rogatione
ciam, alter p'pendentiu in possessione bonorum
q'sumantur imittitur, na q' huiusmodi imissione reale
huius pignoris p'lorij p'lorij acquiratur p'p'nt. cent.
i. obs. 28. dicens qd q' solus decretus et manda-
tum iudicij de imissione pignus p'lorium n' acquirat
sed tunc demum si imissio actualiter sit facta
et p'hibita. q'd dicit Polin. diff. 5 28. per
l. n' est minus ff. hoc tit. Ex q'by colligitur quod
pignus p'lorium differat a iudiciale qd illud ante hoc
post seam a iudice q'stituatur. vdo qd illud q'be
manu hoc necesse n' p'supponat. Cavendum a. in

in eo qd utrumq; actualem immissione in bona
negat, ita qd qd decretum de imitendo in
seessione ius pignoris n' tribuat p' desu in D. C.
n' est mirum, f' hoc lib. Et ibi Boas: Mis. d.
obser. v. cent. i. Molin. d. diff. 5 r 8.
Sic diffisio est qd pignus aliud sit expressu, aliud
tacitu. Expressu est, qd expressa particu-
lione est constitutu tacitu qd autoritate legi sine
vel ulla particu ex pressa quentione est constitutu
soto lib. ff. et l. in qby cor' pignus tacite g'rahit.
Diximus qd pignus sit utrimq; g'rahit q' re p'p'it
Creditor f' n. accipiendo aliquid re a debitore
loco pignoris quo magis sit illi in tuto debitu ita
ut eandem res ipsi debitori soluto debito actione pign.
moratoria reddere teneat, ut hic. Tunc a. demum
illa actio q'chit qdo debitu integrum solutu est,
vel eo noie creditori aut alteri ipsius nolte sit
facta l. solutu & solutu ff. de pignorat. act.
Vel deniq; oblata pecunia et designata in loco
publico de popla qdo creditor ea accipere po-
tuit iuxta .l. accepta C. de usuris et stude
notandum in solutione g'ntari fructu qd
p'cepit creditor vel accipere potuit, l. i. et
l. de pignorat. act. Ades ut si creditor in ex

fructibus perceptis pro est debitor pignori ipso iure 215
liberatum sit, l. i. C. de distractione pignoris
nec n. fructus percepti lucro creditoris adesse de-
bent, sed quoniam in forte, alias usus quilibet
cap. i. et rdo ex de usuris. Molin. diff. 535.
Ultimo ex quo notandum creditore in pignore su-
de dolo malo et lata culpa et levi teneri no-
tissimo. multo minus de casu fortuito, rdo est, quod
quod quibus celebratur pro utriusque, tunc levis culpa
pro pfectum. l. si ut certo. nunc videndum, si com-
dati, periculum n. pignoris regulariter pfectum ad
debitorem cui ipse sit dng, n. a ad creditorem. l.
pignori, C. de pignorat. act. nisi creditor culpa
pcesserit, vel creditor in se casu fortuito casu
fortuito periculum suscepit, l. si creditor. C. d. tit.
tenetur a. creditor casu fortuito p bare pfectum
cum est talis casus qui citra eius culpa n. pfectum
ut furto, et incendium, d. l. si creditor, et ibi
D. Molin. d. diff. 535. atque in hoc differt
pignori quoniam a pro bono nati pignori pfecto
vix sit solus tenetur de dolo, et lata culpa n.
n. de levi, ut hly in l. pro bono ff. de bonis

autoritate Jud. poss. Mol. d. depp. in fine

TITVLVS, XVI. DE VERBORVM OBLI gationibus

In precedenti titulo de i. specie tractatur sc: qui re
tractantur, dictum est, legatur hunc ead species qua
liber sc. verbis, obligatio tractatur et illa de verbo
rum obligationibus, q. alia supulatio d. agendam.

Ad rubricam, principiu
ut §. in hac re.

Dicitur stipulatio ut traditur hic in principio a
stipulo qd fionus appellatur, a stipite forte descen
dens, descripturum, quod sit verborum scriptis qd is
qui interrogatur, respondet, daturus facturusq. se
id quod interrogatus est, Ex quo descriptio colli
gitur i. q. ad validitatem et forma huius qd
verba intervenire debeant, et ut verby verbis no
calibz utatur, li ff. de verbis hoc lib. unde nullus
surdus et infans stipulati n' pot, nec et stipulatio
prohibetur, si quis rogatus, promittis? Et altera
capite sedem omnia, et omnia olim n' libet verba
ad prokendo stipulati sufficerent, et plerumq. qd
prohibetur ut libz in §. in hac re, et hoc verborum

sollemnia Leonis Imperatoris constitutione sublata est, 216
l. ces. c. hoc lit. si quis hodie obsequi saltem ag,
nolentibus stipulam recipi, puta si stipulam dicit, quid
signe? n' est necesse dicere quid sit. Sufficient enim si alij
verbis et alio sermone essentibus declarat, l. i. §. ult.
Hoc lit. rdo ex descriptione colligitur quod si in hoc
tractu stipulationis diversitas circa rem vel quo
betate contingat necesse stipulatione cum de nobis eius
dem sit ut procedat interrogatio et subsequens eorum
da responsio et antea conformis sit interrogatori
aliqui si a facta facta interrogazione aliena
sit, responsio, inutilis erit stipulatio, veluti si interrogatus
pure sub conditione respondeat, si stipulator facta inter
rogatione et n' in sequenti responsione data disce
dat & proterea. infra. de inutilibus stipulationibus.

Ad & vlt stipulatio, et sequentem

Ex his est notandum quod stipulatio alia sit pura, alia
indiferens, alia condicionalis, stipulatio pura est,
quod sit sine additione diei, vel conditionis, et eius
modus est quod ita promissum est statim petri potest. ut hic
est l. cedere diem. f. de verborum significacione
Et ius in hac stipulatione verisimiliter res statim
petri potest in hoc verbo statim spectari plerumque; cum aliquo

aliquo temporamento temporis intelligenda sunt,
nec n. creditor in mundo cui solio venire in
raty est debet, ut ait ait Jurisconsultus in l. qd di
citur, ff. de solutionibus siq. creditor n. statim exi,
gere fit, qd ei debet, sed post modicum temp
ordibus Judicij definendum. Ita Menoch. de
probil. Jud. lib. 2. c. 109. stipulatio in diem est
q. n. pure sed ad certo die certa vel in certa
dumodo certum sit ea ventura aliq. ad interrogatione
precedente pmissa est, Effectus hujus rei est qd statim
qd debet, sed demum adveniente die p. r. i.
ita d. l. cedere die stipulatio yditionalis est,
q. plane a futuro ex in certo eventu et qui se
indifferentes sit ad ee et n. ee p. r. i. obligatus
suspendit, & sub yditione d. l. cedere. ff. de verborum
obligat. Dixi q. plane a futuro, q. si stipula
tione sit ad certo yditio, de p. r. i. aut materi
to, quia si huius consilium est, aut fuit, obligatus
n. suspendit quoniam si a parte rei ita se ha
beat, statim valida, si n. in valida est, &
yditiones huius adiuncti, eaq. in certo, et qui se

indifferentes h[ab]et, quia si aliquo ydicio ad altera ydicio^{217.}
nis partem debet munito sit, in et si defuturo sit,
obligat in n[on] suspendit, ut si eras sol oriet[ur], da
bo tibi centum, l. si pupillo § q[ui] sub ydicio
ff. de ransonib[us] ubi hoc verba h[ab]et. Qui sub ydi-
tione stipulatur quod o[mn]ino exstiterit est, pre-
videt stipulari rep[er]ant[ur] hui[us] § l. 4. tit. 12. ad
§ h[ab]ere et sequentem dicta part[em], dixi utrimo ob-
ligatione[m] suspendit, quia hoc p[ro]p[ri]um manus et offi-
cium ydicionis est, q[uo]d arbut et q[ui] tractat suspendat,
Ideoq[ue] ante ipsius existentiam obligatio nulla orit[ur]
hinc est quod solutus ante ydicionis eventum rep[er]ti
possit, quia nec dicit debet l. sub ydicio § hoc
lit. Et p[ro] hoc dicitur o[mn]i stipulati in diem quia
si id quod in die debet, solvatur ante diem, re-
p[er]ti n[on] p[otes]t, l. qui die. ff. de ydicio indebiti
Ad § finalem.

In hoc § finit[ur] alia divisio stipulatum a nos-
tra desumpta q[ui] et divisione tamini in istis verbis
definitionis, daturu[m] facerent[ur] et licet faciendi
verbum sepe p[ro]p[ri]e accipiat[ur] adeoq[ue] sem-
p[er] faciendi eam p[ro]p[ri]e dandi, solvendi, munito-
ri iudicandi, c. l. verbu[m] facere, ff. de verb.

¶ de uerbis sig: hoc in loco ubi dationi apponit
cum dicitur alius dicitur, qui uirum dicitur
latione nulla quinet, v.g. facis donum quod tibi
quibus nec factum, hic faciendo opus quod aliud
relinq, ad res nulla in te transfero, et aliud est opus
aliud factum ipsum, uera est do tibi decem, sicut
hanc p. ipse donec transfero in te pecunia sicut
Et quis et stipulatio mixta quod in dando et faciendo
simul quibus, reperitur quod hest in l. ueteris c.
de gratando et quibus: stipul. l. quod seruus § i. ff.
de conditionibus et de monst. n. in p. stercia, diuisio
isthaec imperfecto censeri debet, cum sub duobus
simplicibus expressis casibus quod mixtu apprehendi
in gesso sit, ut tradit post f. cunctis et post.
Nicolaus Notius in c. de diuis. stipulationum
n. 7. c.

TITVLVS XVII DE DVBUS RESSSTIV

Landi Vel Promitendi. c.

Precedenti titulo tractatum est quomodo unum
aut singuli singulis rebus quod stipulatur alijs quibus
nunc hoc titulo de duobus rebus stipulandi et quibus

218
promittendi tractatur seu agitur de stipulationibus
pluribus aut e contra uni quidpiam promittunt, rei
promittendi seu debendi sunt, qui pro se una eadem
rem principaliter et voluntarie ex una eadem
causa in solidum promittunt, Germ. Saltz pfulduss
quid bezaglen, rei vero credendi seu stipulandi
qui ex una eadem causa unus duos pluresve prin-
cipaliter obligatos habet. Effectus stipulationis duo-
rum rerum debendi et credendi est quod rem promit-
ta quilibet promittentium civiliter stipulantibus
in solidum debeat, siquidem una eadem obligatio
sit, Et si ex utroque parte plures sint plura
cum una eadem res debeat, sequitur si unus eam sol-
vat uni debet alteri et contra debendi ita
vero ut adveniens eam pro dimidia parte habeat, regu-
lum l. reus § hoc tit. Et si unus contra debendi
promittendi in solidum sint obligati, ipso in iure
duobus privilegiis gaudent, primum est, quod causa reo-
rum alteri debeat, examinari, nec unquam sine
altero queri potest. ff. hoc tit. ita, alterum be-
neficium est divisionis exemplo fideiussorum in
hoc ut in in partes viriles sibi queriatur
et ut inter eos obligatio dividatur. d. § hoc ita

Et hoc de iure sunt nisi alter adhaerens aut obsequens
vel n' sit solvendo vel nisi huic beneficio renun-
ciauerit gloss. in d. auth. c.

TITVLVS XVIII DE STIPVLATIONIBVS seruorum. &c.

Subiicitur in hoc titulo alia stipulationum diuisio sc.
quod stipulatio alia fiat obij, qui sui iuris sunt, alia u.
qui alterius parti subiecti sunt, ut sunt serui
hered' cu' hui' tituly p se claus' sit eiusq' exiguus
atq' pp ob oblat' in hui' Christianos seruitutem p
ea que tradit in cap. penultimum u p. § ii.
ideo in hoc lib. n' est commemorandus.

DE DIUISIONE STIPV- LATIONVM.

Traditur in hoc titulo alia stipulationum diuisio a
causa efficiente desumpta sc. qd' quaedam dicatur que-
tionales, quaedam iudiciales, nonnulla p'lorie ac deniq'
quodam mixte seu cois, questionales sunt q' ex
pacto seu questione p'phetentiu' subjectione capiunt
& quent. hui' iudiciales stipulatioes sunt q' iure
civili ex ll. Senatus q'altij Imperij q' stabul.

219
Ceu principis dicitur n. a. o. uere ploris inuenta sunt
& iudiciales hic, huc plura de n. offendendo ut siq.
sibi periculum ex minis alterius imminere metuat
propter aduersus minantem securitatem et cautionem
de n. offendendo petere p. l. illicitos & ne poten
tiores f. de ff. de offic. p. fidis alia expla sunt
in textu hui. protoria stipulationes sunt que n. a
iure civili sed a protore in suis edictis adinuenta
sunt; & protoria hui. illarum expla sunt. damni in
fidei cautio q. periculum vicinarum adui minantium
ruina cuiuslibet p. ut toto tit. ff. de damno in
fidei item cautio legatorum, quando n. testator
reliquit in testamento legato in diem, legatorij pro
terunt petere ut hores caueat de p. fando lega
to ex parte die toto tit. ff. ut legatorum noie
caueatur, quis huius rei h. d. effectus infra l. ca.
infra de p. p. p. et temp. actionibus dicemus
stipulationes mixtae seu geminae sunt q. recipiuntur
in q. d. a. cop. h. o. uere protoria in q. d. a. u.
o. uere civili introducto & casus hui. ut est cau
tione pupilli salua fore plor. n. in donae tuto
ris introductis hanc cautionem ut toto tit. ff. re. pup.

rem pupilli salua fore. ideoq[ue] est probatio
que eodem alibi est iudiciali a iure civili inuenta
sc. q[ui]do plures sunt tutores unius pupilli et alter
alteri offert cautione[em] quia q[uod] tutor d[icitur] ad g[e]n[er]a
lorem si uis administrare caueto rem pupilli salua
fore q[uod] si n[on] uis cauere, ego caueto et admini
stro isto in qua cautio est iudiciali et de
ca est testy in § Sed si eo resto sup. de
solidatione tutorum.

DE INUTILIBUS STIPULATIONIBUS

Haec enim dubit[ur] est q[uod] si stipulatio et protyplos
num hui[us] declaratur que stipulationes sunt inuiles
ut a g[e]n[er]is g[e]n[er]atur q[uod] utiles stipulationes sunt, et sup[er] h[ab]e
lit. multos et uarios casus recenset, ab quos stipulationes legu
proceptis n[on] g[e]n[er]ales inuiles reputantur. Clariorij a. do
ctrina et breuitatis graa tota hanc rem in q[uod] par
tes redigemus in i. parte declarabimus quomodo p[er]
defectu[m] et inuili[m] moe seu rei in stipulatione[m] de iure.
In r[ati]o[n]e quomodo r[ati]o[m] cas[us] simili, in. 2. quomodo
roone cas[us] simili, deniq[ue] q[ui]mo r[ati]o[m] cas[us] efficiendi
seu g[e]n[er]is defectu stipulationes inuiles dicantur.

Ad principium et duos §§.

Item a. § si impossibili est. § hunc.

In his & tractat de i. huius tituli parte, et declarat^{220.}
q' stipulae dicuntur inutiles eae defectu casu moali
eoy subsequentibz res apprehendi pnt, i. res que n' pnt
vell ee nequens, velut hoo mortuus Chymera fli,
pocentantz inutiliter in stipulaem deducunt, idqz
lae eae, q' n' entz nulla sunt qualitate et acciden
tia ut hie. § i. et l. si hoo f. de verb. obl: Disi
que nec sunt nec ee pnt quonia si tales sunt que
possumt existere ut si fructus nasciturz pmitantz
saly n. stipulas cu effectu in obligae dedant l. in lra
dum f. de verb. oblig. rdo res sacras, religiofas,
publicas, liberu hoiem hoiem item et rem p'pria
in stipulatione inutiliter deducimz & ide Paris
hie. Etio pmissio p'p' facti alieni, inabilem red
dit stipulaem & hie hie, tertius n. cogi n' pnt ut
pnt in quod inter me et de actu est l. n' debet
f. de reg. d. Huc in pcedis nisi qz ex parte
pmitas se se actum curaturumz ut alter faciat
quo case diligenter curare debet, ut qd pmissio
fiat p' eum que pmissio facturus ita hie in dicto §.
in fine rdo est q' hoc case n' alienu factu sed p'p'ia
propriu pmitit, d. & si quis. quod si in diligentia
pmitentiz p'p' ad faciendum compellere n' pnt, liberat

promittens. l. quoties f. hoc lib. qd stipulatio inutilis
est ratione ead moaly si eade impossibilitat yditiis naa
facto uel iure adijcial, & impossibilitat huius est l. impo-
sibilitat ff. de uerbom obligat, ratio est qd pstantes
apponentes tales yditiones uidentur ultro ee in ea
causatione ut nihil agi existiment sicut impudent
sibi met ipsis qd n' clariore et apertione leges pra
ctici dixerunt, l. ueteribus ff. de pactis q sup. l. r.
lib. it. dicto. & horey et punit.

¶ Et si quis alteri et sequente.

In his & agit de secunda parte tituli nri ubi tractat
quomodo stipulationes sint inuiles ratione finis, est a. si quis
stipulatio ut qd huius agat, hinc est qd qd alteri
stipulans, et se stipulando accipere obligacione n' pot
l. stipul. ista & alteri, ff. de uerb. oblig. et l. quicunq
ff. de oblig. et arb. uerum limitat primo, si qd si quis
cedat ei in cuius parte est, si filius patri stipulatio
obligacione accipit. ratio si promittens alteri dicit
iure id qd sitmet ea ratione qd huiusmodi factum
neqz in dependit dicitur soluti neqz in desit p huius
dicitur uerbat et p qd sequens seruanda, c. qd de
pactis in glo.

Limitat. 2. si stipulanti interit uelut. qd si tibi edi-
ficare domus, et qd impedire, possum stipulari a tuis
ut edificetur hoc cope ualeat stipulatio, qd mea inter est
& sed est si quis huius et l. stipulatio, & si stipulatio ff. de
uerb. obl.

Ad § Proterea et sequenti ad § alteri.

In his § tractatur de tertio tit. nri parte, et declaratur quomodo stipulatioes sint inutiles rae eae formalij
 na' cu' forma det noem et ee rei, et stipulatioij forma
 sit ut ad pcedentes interrogat apta legij responsio
 idcirco rae forme imprimis inutiles sunt, si pp: si
 ad interrogata n' sit apte responsu' ut si stipulator
 interrogat pure, et pmissor respondeat sub qdilio
 ne, et e' q'ra, si stipulator interrogat sub qd
 tione et c. na' quoties q'ra' stipulatioij partes dif
 ferunt in parte vel q'ra' vel in pte hunc inutilis
 est, stipulatio ut hic § proterea, et § quoties, rae
 inutilis est stipulatio rae forme si inter absentes
 sit q'ra' cu' n. pmissorij verba stipulantij et
 stipulantij, verba pmissorij exaudire debeat, ad
 diffinita aliorum q'ra' hunc qui solo q'ra' pmissorij
 q'ra' pmissorij nisi sint presentes, et verbis
 in ptesentia utant n' pnt celebrare stipulatioes
 § verborum hic.

Ad § ite in utiles et legij.

In his § q'ra' ultinia tituli nostri p'nt in qua
 docet que stipulatioes sint inutiles pp defectu
 rae efficientis id est q'ra' qui est in stipulatioibz

causa efficiens l. i. §. quætionibus. De verborum
obligationibus. unde et ex utriusque sententia stipulatio
efficiatur. Ideo ea inuilibis quæ si error inter
cedat ut si de alia re stipulator de alia
promissor senserit, §. de alia re hic l. q. si
nullus §. hoc lib. item et eadem efficiens
in ratione personarum stipulationes inuilibes repu-
tantur, si stipulatio inter patrem et filium inuili-
tis est quæ furtione quis una eademque persona
censetur §. et uero, hoc lib. Similiter furiosi
mortis capiti uero pupilli quæ et adigi quædam
stipulationis celebrare nequeunt, cum nullo
lib. ipsarum uolles et quædam agunt sine ratione et iudi-
cio furio fieri presumunt, ut hic §. furiosus §. de uerb.
obligat. et c.

DE FIDEI IURATORIBUS TITVLVS

Statens de uerborum obligat. seu stipulatio principali
ad huc est, num de accessoria seu fidei iuratio age-
dum uerbis n. ut Caius ait in l. i. §. uerbis fidei
iuratoriæ uel nro uel alieno nate quæ a. alieno
nate obligantur fidei iuratores appellatæ de quibus hic.

§. de p.

Et §. et principium et §. in tibus 222

Fideiussor est ad colligendum et principio huius persona idonea quae alterius obligationem in se suscipit. eamque implere stipulatione promittit capite quo principaliter debitor ab ea se non liberet, persona generis est, quae significat substantiam realem per quam homo exerceat quod dicitur Boetius in Boetius nugentis Vallo gram. elegantissimum c. b. ubi bruta personae et ineptissime offeruntur additur idonea quia non omnes fideiubere possunt ut sunt clerici et multo magis religiosi, extra cap. de fideiuss. et quod fideiussio sit officium seculare cui clerici se immiscere non debent quod solo libro huius, ne clerici seculariis negotiis hoc in casu Gronovius talis est accipiendus expandendum ne clericus frequenter et per se facile fideiubeat, semper si in causa necessitatis aut pietatis aut in quodam bene ecclesiae aut per altero clerico fideiubeat, glossa in d. cap. Mol. disput. 540. rdo mulier ad fideiubendum ita ut cum effectum obliget idonea persona non est, solo libro ff. et C. ad senatus consultum Velleianum nisi iuris beneficio renunciantur, ubi in distinguenda inter renunciationem factam extra extra iudicium et ea quae facta est in iudicio, priori casu fideiussio

n' ualeat, qd eade est fragilitas in reuocacione
q' est in fideiusore c. finali & finali ff. d. l. l. c.
mulier c. eade, posteriori casu ualeat, argto legij
penult. c. de partij et c. ult. C. qdo mulier tu,
telo officio c. Molin. d. disp. iro, limitatur in
hoc n' pcedere si de privilegio suo n' fuerit facta
certior, na ad incognitum et incogitatum n' extendit
iuxta illud qd caret ignotus est, Ignoti nulla
cupido, et ad docendum de certioratione satis n' est
si notarius in instr'o ponat, faminat de suo privilegio
certiorata nisi notarius sint qle privilegium Velleian.
Vere docet Geil. pract. obs: l. r. obs 77. no' est
hoc semper uerum est, qd dicit Auor. uariarum resolut.
l. r. c. 3. n. r. p' instr'o notarij p'pna sc' si scribat
ea qua intelligit plura hoc dene si quis sine
uelit q'libet potest, Molina. d. laro. particula
alterius, obligat' n'eam fideiusorij q'libet q' est
obligo n' p'pna, sed alterius q' usq' odes ueris
est, ut hinc obligat' alterius fideiusorij q'libet
negueat c. ubi et c. q' coiter, ff. hoc lit.
nec refert, ualidne sit obligo in uel civilij
ucl utraque nam et p' ualid' in obligat'
recte fideiusor interuenit ut hly hic in § in oibz

et in l. fideiussor. § fideiussor. ff. eod. n. interest. 273
obligatio ex contractu vel ipsi ex delicto demodo hoc ad pe-
na pecuniaria et non corporale fiat, vel ipsi nato,
Et in l. c. grae, ff. hoc lit. Ex hoc postulo hi
explicato inferuntur. i. quod nulla sit fideiussio
ut principalis non est obligatus. Molin. disp. 540 rdo
¶ sicut potest ut principalis naturaliter in sit obligatus
fideiussor ut naturaliter et civiliter simul, ratio est
quia fideiussio semper sit sigulone ex i. actio
ocitum, l. i. d. r. C. hoc lit. Inferuntur. quod fidei-
ussio non ualeat, ubi ad plus se obligat fideiussor quam
principalis sit obstrictus § fideiussore contra hoc.
lit. ubi hoc de re latius. postulo sigulone p
nihil ostendit sigulone de fideiussoris substatia
et non ee l. Blandity. C. hoc lit. § fin. huius itaq.
si in intro scriptum sit talem fideiussoris sigula-
tionem interuenisse p. finit C. sciendum ff. de uer-
borum obligat. additur denique. Casu quo princi-
palis debitor (C) que pars finit fideiussoris
qualitate, que est qd fideiussor quem non potest
nisi principalis sit exussor, quod nouum est bene
sicut a Busin. fideiussoribus gressus, aut. pro
lente. C. hoc lit. et toto lit. ff. de fideiussoribus et
mandato.

nom olim Jura ff. et C. fideiussor, ante princi-
palem queriri poterat, l. na' recte, (cum vero)
l. uicel u. C. hoc tit. l. 3. S. ult. ff. de duob. p. di-
da in doctrina fallit, primo nisi principalem
h' absens in isto modo tradidit in ff. presente.
Mol. diff. 545 secundo si ei beneficio litra
nunciatur Geil. lib. 2. obs. 27. n. 16. et h'io
si debitor notorie non sit solvendo Mol. et Geil.
d. Loug. eto si principalis n' h' familiaris querens
nisi, puta h'io potens, et rixosus, q' que exmissio
lit' difficilis, q' talis debitor peremptio h'io, Geil
et Mol. d. Loug. eto si fideiussor querens exceptio-
nem ordinis intermiserit et leuati litem q' testari
p' misit q' casu et ante principalem debitore eade
querens r'io est, q' exceptio exemptionis est ex-
ceptio dilatoria, q' ante litem q' testata oppo-
nenda est, Casuar. d. Loug. eto si fideiussor
se fideiussorisse neget, na' quidem in p'na mendo-
eij hoc beneficium amittit. Geil. d. Loug. q' l. q'ly
ff. de reuendicatione. si fideiussor se ut prin-
cipalem obliget iurigo. talis solus p'fideiussor h'ud
debetur in se tanquam p'p'rius h'ereat
ferens quo casu beneficio exemptionis reuentione

centy-Geil lib. 2. obf. 28. Valt. prouey. Juris. ²²⁷
lib. 3. c. 5. Molin diff. 575. qd est, qd uerba gra
uentim debent aliqd operari ad uerba p'dicta nil
operantur si fide iussor beneficium ordinis haberet.
Ad § fide iussor, et si plures.

Quo his duobus §§ de effectibus fideiussionis tractat, quom
primus est, qd populata fideiussorio obligatio n' solum ipse
fideiussor esse ut principalis debitor obliget sed et
sunt heredem obligatam relinquat, id qd rōe est, qd nō
probat est ut, tunc inde actiones ueniunt et in he
redes eorum nulla facta mentione datur, c. fide
iussoris hoc tit. et c. fide iussores. Et ead. rōe est
fidelis est qd si plures sint fide iussores qd singuli
beneant in solidum § si plures hii, sed et Episto
la diui Hadriani solibus fideiussoribus beneficium
qd diuisionis appellat questum est, ita qd creditor
actione qua h' aduersus singulos fideiussores
in solidum diuidere, siq' q' numero p' bonum debi
tum exire q'ellit. § si plures, hii. Et
propterea beneficium cedendum actionum p' qd si
de iussor a creditore postulone p' d. ut sibi
solidum soluenti actiones qua principale debito
rem in solidum et q'ro fide iussores p' rata cuiusq'
partione cedant c. fideiussoribus. c. tunc if. ed. c. n'
ut fideiussor ff. hoc tit. Molin diff. 575.

Ad fideiussores

Ex hoc & colligitur quod fideiussor non ualeat, ubi ad plura se obligat fideiussori quam quam principalis sit obligatus. id est hinc in l. gratia. & illud ff. hoc lit. ratio ex ante dictis colligi potest, quia fideiussoria obligatio est accessoria ad principalem obligationem, Ergo ubi non est principale nec accessoria esse potest.

TITVLVS; 22. DE LITTERARVM OBLIGATIONIBVS.

Explicata obligatio quae ex tractatu rerum uerbis quibusque definitur, subiicitur in hoc lit. obligatio litterarum. Describitur quae quod sit tractatus seu obligatio civilis in litteris seu chirographo consistens quo debitor a se dato futurae numerationis constituitur se ex eadem numeri certa pecunia accipere, quae si non accipit Effertur huius tractatus est quod creditor propter interuentum litterarum actus ex stipulatu ob civilem ipsam obligationem si stipulatio intercessit uel iudicium ex l. quae datur, ita glossa et D. d. hic et est tractatus debitori pro creditore datur exceptio non numerata pecunia uel doli exceptio ipsius

Chyrographi, daty a. artio Chyrographario in p^{ri}mi^o 225
legio suo, id est, sine p^{ro}bationis necessitate intro h^{ab}e
riunt, et si exaudiendy testy n^{on}, h^{ab}e post bienniu^m
a. ex eor^{um} d^{omi}n^o opinione et opponi p^{oss}unt, sed h^{ab}e
privilegio h^{ab}e. id est, tenetur debitor qui pecunia
numera^{ta} ee negat p^{ro}bone numeratione facta
n^{on} ee, atqui saltem coget l. in p^{ro}tractib^{us}. C. de
n^{on} numerata pecunia Molin. disp. 232 et 257.
Limitatur i. q^{uod} l^{iter}um cont^{ra} habeat in nullo et in dote,
qua^m marit^{us} se recepisse p^{ro}test^{atur}, n^{on} a. in alijs p^{ro}tra
ctib^{us}, l. in p^{ro}tractib^{us} toto tit^{ulo} ff. et C. de dote
cauta n^{on} numerata. in alijs namq^{ue} p^{ro}tractib^{us} q^{uod}
sio rei accepta saltem p^{ro}videtur p^{ro}testanti, q^{uod} effectus
h^{ab}eet exipiat, s^{ed} traditioni se fuisse p^{ro}testat^{um},
si sufficienter probet, se eam n^{on} recepisse re
p^{ro}test^{atur} illa rep^{ro}bat, neq^{ue} ony iⁿ p^{ro}bandi ad al
teru^m p^{ro}testat, nisi l. q^{uod}aliter, l. de n^{on} nume
rata pecun. Molin. d. 739. uo. o. cur in
dote et nullo n^{on} a. in ceteris p^{ro}tractib^{us} h^{ab}e ex
ceptioni cont^{ra} h^{ab}e, una asseratur q^{uod} in his p^{ro}tra
ctib^{us} frequentius qua^m in alijs p^{ro}tractib^{us}, q^{uod} cautio
fiat, et instrum^{entum} seu Chyrographu^m, creditori aut
fronte ante numeratione tradat^{ur}, q^{uod}ideo
iura q^{uod} adaptant^{ur} ad ea q^{uod} frequentius sunt

TITVLVS XIII.

226

*Aboluta tractatione de gratiis in q̄by uel uel uel
uerba, uel littera interueniunt nunc in hoc tit̄ facit
Imp. agere de gratiis q̄ ex solo nudoy partiu
genſu uim et ſubſt̄ capient. Taliſ eſt emptio et
uenditio, Louctio et mandatu, ut hly hie cuiſmodi n̄
noia impoſita ſunt, ad ſignificandoſ haſ ipſaſ que
tioney atq̄ nudoy genſu q̄ ſit ut ſi q̄rohenſe n̄
ſupendant cuiſmodi gratiay ut ſcriptura p̄ficiant
eo ipſo q̄ nudoy inter ſe genſiat, p̄fecti ſunt, p̄q̄
uim obligat̄ ciuile atq̄ actioneſ eſto nulla inter
ueniat traditio, aut forma uerboru, uel ſcriptu
ro, p̄ut etiam cuiſmodi gratiay p̄fici inter abſen
teſ p̄ ep̄ſtolaſ q̄ ſibi inuicem nudoy genſu ex
primunt atq̄ p̄ internunciay ut hly hie, Mol. diſp.*

*254. DE EMPTIONE
& uenditione.*

TITVLVS XIV

*In hoc tit̄ agit Imperator de prima ſpe q̄ tractat
qui ſolo genſu p̄ficiunt, ſc. de Emptione et uen
ditione ut itaq̄ ab eo q̄d copuſ eſt in ſi re expli*

explicanda inibi ducam. sciendum uelut pms
sue ce usus nominibus reddi, et exopt. ut pstat
ex l. uelut ff. de actionibus empti, uerum p pua
loquendo emptor dicitur is qui soluit p huius uenditor
qui tradit merem in qua significat p t. definitio
hoc modo emptio est qd dicitur solo qd dicitur inibi de
re. emptori tradenda et p huius uenditori in pms
dando huius dicitur definitio ex solo huius huius.
et l. i. ff. de p huius emptio, qd dicitur p huius
huius qd dicitur, est qd dicitur qd est uelut inibi ob
ligo l. labeo. ff. de uerb. sign. l. i. ff.
de pactis, post. (solo qd dicitur inibi) qd dicitur p huius
p huius huius qd dicitur, qd huius qd dicitur in uida p
atione, seu qd dicitur p huius qd dicitur nec reyril,
ad huius p huius rei traditione aut p huius d. l. i.
unde inter absentes qd dicitur p huius p huius uel
litteros, qd dicitur modo nec p huius nec l. ex p huius
interuenire necesse est, nisi p huius uel ante uel
in qd dicitur huius uelut, ad maiore l. uelut
et huius uelut huius uelut huius uelut donec
q d dicitur huius huius huius huius in p huius
huius l. ex p huius de q. et q. l. i. c. i. d. l. i. nec
obstat. qd dicitur interuenire, no qd dicitur

noie (ut testis in principio hic habet). daly orsum 227
in exemptionis et venditionis. Idem habet in l. quon lege
ff. deprehensa emptione, & didimus in de piane
C. de re emptori tradendo) quia alterum subditio
le Emptionis est mens, l. nec emptio ff. de gra
henda emptione ubi Pomponij R. nec emptio nec
venditio hinc re quod veniat potest intelligi, hinc est quod emp
tio donec quod emptor emptio ignoravit sit nulla
per testat in l. nec emptio ff. deprehensa emph
mentis a morat quod libet res vendibilis, ut sunt res
omnes mobiles actiones et iura Item omnia bona
presentia et futura que pecunia estimari
et quoniam potest neque non necessitas est ut mens actu
sit, sed satis est si potentia existat, hi olea, iardy
rely quod facere potest certe emuntur non in iis spect
entur, que mensuram nec sumptum. D. C. nec
Emptio eadem quod diximus venditione vel
tradere debere, exaudiri debet, si inter esse
probare nolit. Id quod denique subditio in de p. pro
tio certo venditori in nihil dandi) quod sub
piale gratia quod libet. & quod hinc hic, pro
tunc vero est nihil seu pecunia, hoc non inuenta
est ut sit mensura et quod hinc omnia que in gra
ty humanas cadunt, ut tradit Arles G. S. Et. C. S.

§ Principium.

In hoc principio tradit qd liber emptio et venditio
celebrari soleat, atq; id duob; modis fieri posse
ostendit sc. in scriptis et sine scriptis, sine
scriptis celebrata d; qd gratianus nulla
scriptura facta mentione gratant, quo casu
statim ac de prolio p'lio et merce p'stituit.
licet nec traditio rei nec p'lij, nec vira inter
veniat, licet p'serta nihil aliq; est, adeo ut in ea
amplius penitentia locus n' sit, q' testatur hic
et l. fiat. C. de arb. et obl. In scriptis
emptio et venditio celebrari d; ut in ea ex
prece de sumpt: p'ficienda caut; id qd lege
inter formidolos observari p'gratando melius
ne verbis decipiantur affirmo scilicet hic, quo
casu anteq; scriptura sit p'serta n' vult emptio
sed penitentia locus est qd gratianus recede licet
dummodo aliq; oratio nec no, datur n' sit, nam
rationalis si emptor recedat perdit eam venditor vero
duplicatos emptori restituere cogit. verum novet
l. gratianus C. de fide emptor. Appa a. nihil aliud e
quod cogit emptio et venditio. gratianus: nulla e n. obligat
creat, sed ea q' daturat demonstrat, qd lege ff de p'lio.
empt.

§

Ad §. probat et r. subseq.

228

Tria sunt subsistia huius tractus, emptio, traditio, et venditio.
Sc. nec sine merx p' huc et g'entis pro itaq' necesse
est res sine merx, que vendat sine qua languo hinc
nra hui' tractus subsistere nequit, l. nec emptio. f.
eadem rei hanc p'et fructus futuris apprehendantur l. si iactu
relig. f. de act. empti. l. p'et. C. de donat. rdo
necesse est p' huc, & p' huc, hoc lit. l. r. f. ead. qd
p' huc autem ee debet, d. & p' huc, itel p' huc in pecunia
numerata g'istere debet, & itel p' huc, alias si alia
res donec eet p' huc in qua res p'cedat d. & itel
p' huc, rdo necesse est g'entis, sine q' tractus iste g'it
sine negl. ita g. i. hui. hoc lit.

Ad §. cum a. Emptio

Usq' ad §. loca sacra.

In huius §. tractatur ad quem perdet, periculum
commodum rei vendite ponitur nec in cu' a. q' p' huc
venditione Cui q' d' inter p' huc. de p' huc et necesse que,
nisi Nam quodum qua' in commodum rei vendite parti
net ad emptorem est res tradita n' h' nec p' huc
solum dummodo sine dolo aut culpa venditoris
g'entis, d. & cu' a. l. necesse f. ead. l. i. C. ad.
item dummodo sine dolo aut culpa venditoris in
se custodia non receperit, usq' ad traditionem

Nam tam periculum ad uenditione spectat si culpa
et leui in quodam leuius sit, sed n. si capite fortuito
de eo n. n. tenet, nisi et capite fortuito in se suscep
perit, glossa et d. hic post textum in § sed si.

¶ Sed & loca sacra

¶ Actenus de duobus emphoribus subsidiis consensu
sc. et p. h. n. de 3. merie se. inuoluit p. n. p. et
doret, q. res uendi n. p. n. ut a. p. h. n. q. p. et p. n.
uendi, est a. q. regula tenendi h. i. quod carum
uendit q. s. uel n. a. uel p. n. i. uel m. o. r. e. s. c. i. u. i. l. i. t. a. t. i. s.
his q. n. e. s. i. o. h. a. u. i. t. e. n. e. r. u. n. t. n. u. l. l. o. s. i. d. u. e. n. d. i. t. i. o. n. e. s. t. i. s.
est nobilitas in l. si in emptione ex qua regula
plurimo inferri p. n. i. r. e. s. e. c. c. l. i. a. s. u. e. n. d. i. n.
p. o. e. r. a. d. e. s. t. q. a. o. i. s. c. a. r. u. m. r. a. d. a. l. i. e. n. a. o. e. s. t. p. h. i.
a. i. t. a. l. o. l. i. b. d. o. r. e. b. u. s. e. c. c. l. i. a. n. i. p. i. n. c. e. n. t. i. s.
c. o. p. l. e. s. d. e. p. h. i. s. p. r. o. i. n. §. l. a. u. r. d. l. i. b. d. e. r. e. r. u. l.
d. i. u. i. s. i. o. n. e. d. i. c. t. a. s. u. n. t. C. o. n. a. r. u. e. s. o. l. e. r. c. i. b.
p. a. r. t. e. m. u. i. d. o. p. r. a. d. i. u. m. d. o. t. a. l. e. u. e. n. d. i. n. p. o. e. r. a. d.
e. s. t. q. a. o. i. s. e. i. u. s. a. l. i. e. n. a. o. i. n. t. e. n. d. i. t. i. o. e. s. t. l. o. l. o. l. i. b.
¶ Et l. c. de fundo dotali c.
p. a. r. t. e. m. u. i. d. o. p. r. a. d. i. u. m. e. t. m. i. n. o. r. u. m. u. e. n. d. i. n. p. o. e.
m. r. e. i. m. o. b. i. l. e. s. l. o. l. o. l. i. b. f. d. e. r. e. l. y. c. o. r. u. m. q. s. u. b.
t. u. t. e. l. a. u. e. l. c. a. r. o. n. i. p. i. e. x. i. m. p. i. s. c. a. u. s. e. t. d. e. c. r. e. t. o.
d. e. c. r. e. t. o. p. u. d. i. c. i. s. q. u. e. a. p. i. n. t. q. u. i. p. e. c. a. s. e. t. r. a. d. i.

Diximus in § fin. de autoritate l. l. i. ²²⁹
superior. & res restituendi n' pae
pato fidei quibus mihi relinquitur, ut post mortem meam
transcat ad titulum l. fin. C. causa de legatij
interitur. §. qd res religiofa vendi n' pnt. l. fin. C. de
religiofa.

DE LOCATIONE ET CONDUCTIONE.

TITVLVS XXV.

Cum in titulo precedenti de empt. et vend. dictum
nunc de locat. et conduct. qd ad eius similitudine
gratibz, impletibz subicit in principio huius et
eo notandum qd locat. duobz modis fit. i. loc.
ye seu generice accepta diuisz gratibz quocumqz
imobiliu vel mobiliu usuz vel fructu qd mercede
sive in pretio sive alio in re constituto ad longum
sive breue tempus credit. Hoc sensu comprehendit
et conduct. emphyteuticu coloratum libellorinu
et locat. pte sumptu de qbz quentato
res huius fructu et pte sumptu locat. est
gratibz qd tempus qd tempus, quo res immobili ad breue
tempus qua h' decemni et res mobili ad quadenni
tempus ad usuz vel fructu qd pte credit. Dixi

gense gant, na locao et gductio quam ad hui
pfectione et gstitutione neqz rei tradicione neqz
uerba neqz ceteros requirit, sed solo gense de re
aliqua genta est, coto lit. sup. de obligat. et
gense. l. qui ad centum. f. eod. l. gtrahit. f. eod.
addit. rto que res immobiles gcedit. ad minus tempus
quo lit. io. amonit. qd si ad io. vel plures annos
gcedat ex iuris dispositione utile dicitur
feritur celebraturqz gtrahit Emphyteuticus qui
late dicitur, coto p. verum, in l. i. §. quoda. ff. de
supplicibus ibi. et sane ead. quito ei qui x. ad
modicum tempus gderit, in re actio gpetit, coto.
resol. r. c. ibi. Mol: diff. 485. Rejicit ergo hui
dictionis postulo a definito. gtrahit Emphi
teuticus qui tempus est gcessio rei immobilis ad
io. aut ultra, ad sequenti §. trademur, et Molin.
diff. 485. quon. gtrahit in defione (aut respo
sibilis) ostendit n. tantum imobilia, quia donum
prato. c. De et mobilis quia hanc uentura
locum pte sic hanc sua opera ad benendum
docendum et gtrahendum locum, sic equis
ad idem

ad iter locaty quod in defitione subnectitur. (ad 403
asini vel fructum) ascendit et aliquando ad
solum usque puta equus ad iter faciendum fabricata
bucandus, domus ad habitandum, aliquando et
fructus locari puta vinea, ad fructus, capra ouis
et vacca. ad hoc, caput, et utrum locari
per que hanc particula a definito id est locale
mutum depositum, pignus, emptio, venditio, et
similes contractus per se vel usque, vel fructus non creditus
vel in deposito et pignore, vel res non creditus
ad usum vel fructum in, sed simul dicitur transferri
vel in emptione, nullus excludens, ultimo parti-
cula (per pretio) indicat de essentia locati
per se et ut necesse in partibus seu reunionis numerata
essentia, quia si quis dicitur ut una res detur usque
per alio nulli si usque tibi darem meos equos hodie
ad opus faciendum vel mihi eras hos equos. Ad
ad iter faciendum deus non est locus sed actus
in novitate, factus vel factus uti expresse
placitum in et proterea hic, ubi dicitur si forte vel
aliquis fructus sine utendo tibi alijs dederit,

et inuice a se utenda sine fruenda accipit pla
cuit id n' ee locacone et gduacione et paulo post neqz
locali neqz gduati ueru proscripti uerbis agendu
ide gstat lex naali q' cu do ff de proscripti uerbis
q' in loco interlocacem et gduatu, do ut p'auis, hanc
gstatu paulo diffraam ut si pecunia interueniat
p' loco, si res gduaty, do ut de p'auis, di
p'inguit fidei paulo inter rem et pecunia ad eam
pecunia p'uide p' pecunia signata accipit.

§. ADEO.

In hoc & alio ex p'lo g'ratu sc. Emphyteutico declarat
Comp. magis ee inter emptione et locacone q' m'ore
q' a. Emphyteusis o g'rauo uocabulo Emphite
Emphiteusis q' latine significat infero q' si emphi
teusis ide significat h' q' imploratio et dori
aliquid in Emphyteusis id q' imploratio q' in cultura
datur Mol. d'p. 4. et olim n. tanta periles agri
grediebantur colonis ut ^{cos} colerent, et redderet
meliores et fertiles et inde quot annis pensioe
soluerent, hodie a. n' l'm periles, sed et ferti
les agri dantur in Emphyteusis ut glossa hic tra
dit, definiri itaqz emphyteusis p't q' si locao
rei immobili facta in perpetuum p' annua pensioe

ca l. ut in peno solui n' pot' afferri ab Em²³¹
phiteuto, §. i. ff. si ager uectigali vel Emphiteu-
ticarius pedaly est duplex prima est Ecclesiastica
prima est ipso alijs primaty et cuius q' credit vel
ppria in Emphiteuti. Ecclesiastica q' res ecclesi-
ca sine Eccleie in Emphiteuti l'ady d'aly.
iuxta §. hys actionibz. l. de sacrosanctis Ecclyis
cap. potuit, extra couli. in illa censant solucere a
nonne q' triennium eam p' dit, l. 2. c. de Emphiteuti
et iure Emphiteutico. in hoc uero intra biennium n' sol-
uerit illa primaty d. cap. potuit. extra eode. Colem³
ex hoc §. aliquot regule notande sunt, q' a q' d' Em-
phiteuti transeat, ad heredez, ita res h' h' nec
uero neq' heredi, Ampliatz i. sine sint masculi
sine femine §. Emphiteuti inf. de n' alienandz
p' mandisue. c. Couar. resol. lib. 2. c. 28. n. 1.
Ampliatz 2. sine quis accipiat Emphiteuti p' te
et suis heredibz sine pro se simpliciter. rade
quia quilibet et sibi et suis heredibz pacisci uidet
Couar. d. Couar. Ampliatz 3. sine heredez sint
sui sine extranei Julius claus §. Emphiteuti
q. 24. lib. recepim' learu' nisi Emphiteuti
s'it q' p' se et filijs, cum n. ad dependendz

Im n'u extraneos transid ita Julij claus d l. nq.
Ampliat q. sine Emphyteusis sit Ecclesiastica sine privata
Canon. d. lib. r. non. resol. e. 17. n. 2. Mol. disp. 226.
ada regula est Emphyteusis n' p't emphyteuta
sufferri, ita est testy hui verbo neq' ipse
Simitat' j. nisi pensione biennio solvere cesset tum
n' Emphyteusi privata statim ipso facto privata. l. r.
C. de Jure Emphyteusico. Ecclesiastica u' uero si
biennio n' soluerit, caput p'nuat, extra locati
Molin' disp. 4. s. 3. Nec inter est, sit ne pensio
annua modica uel magna, na' et si qui exigua
pensione ditto tempore n' soluit Jure suo cadit
no' est q' data est Emphyteusis s' p' pacto ut p'e
suo soluat' annuatim et si tempore n' indefinito
soluta n' fuerit, q'd solvatur q' fructy et utile
dnium ad p'prietarium revertat' ut patet ex
his uerbis testy nri q' si se h' h'nt' ut quantum
pensio sine redit' dno p'prietari neq' ipse q'da
clori neq' hered' sufferri p't. itaq' illa utilit'
dnij omnino p'prie p'ona n' est sed de h'is et cessio
ycty hinc est q'd p'ore canone n' solvente champi
ei q' p'ore sit Emphyteusis q' se et libris cor p'nuat

Molin disp. 63. Julij clarus d. 3 amphiteusij. q. 8. n.
 ita ut ista dicitur Amphiteusij datus cu pacto et
 conditione si, et dicitur pensio soluat et si n' soluat ubi
 le dicitur in proprietatiorum reventat quare pater
 suis filijs negligeo suo p'udicat q' d' sub yditione
 h' amphiteuta canonem soluat, Amphiteusij q'
 soluto gesso Molin d. loco. hinc quare est q'
 Amphiteuta canonem n' soluat Amphiteusij ipso facto
 amittat nec iudicij seu regrade Mol. d. 253. ubi
 dicitur et est in fine ibi de coi regrad.

Sim. rdo regula Napi Amphiteuta rem Amphiteuti
 cam deteriorat facit, hinc n. ea quare p'uat q'
 si quis n. in ff de alienae et Emph: f. qui relic.
 de ff. Ecc. d' amodo deteriorat h' notabilij, quia
 si plang robore fructiferos exideret, si inde n'
 putaret, Mol. disp. 257. Geil. pr: obs: lib. 2.
 obsr. 44. 200 est q' cu Amphiteusij instituta
 h' ad re melioranda merito ea p'uat p' h'
 si reddiderit deteriorat Less. de p' ed d. dubid.

51.
 Similiter 3. si in re p'lo dno directo et obseq'
 eius q' sentu rem Amphiteutica q'cumq' titolo alie
 nant, Et in aliu transulerit tunc n. in q' n' q'

cedit, et p̄inde solum ius Emphyteuticum amittit
l. 3. C. de iure Emphyteutico, cap. potest. est.
locati est p̄m̄ coit̄ d̄d̄ s̄c̄a Celsig d̄. Iust. Mol.
d. diff. p̄ si l̄a d̄no directo p̄t̄iū p̄ ab alijs
p̄ emphyteuti offerunt significavit, quod unq̄
ad de liberandum duo menses p̄by elapsis si eo p̄t̄io
n̄ acceptavit p̄t̄ emphyteuta alijs libere eodem
et usioni p̄t̄io vendere d. l. 3. et cap. potest
zia regula. Intentiū solum p̄dij damno est d̄no
directo ac emphyteuta ab ai p̄t̄ione libera
intentiū vero particulariū damno est Emphyteuta
quia eo n̄ obstante integram p̄t̄ione p̄t̄ione
sicut p̄t̄io hic in fine. Julius clarus in Senz
p̄t̄io n̄ 8. Mol. diff. 252. verum quod vero
attinet ad quod de intentiū rei Emphyteutica
particulariū p̄t̄io, p̄dicitur ad fructus itaq̄ si
fructus pauci aut nulli uno anno crescant, nulla p̄t̄io
sicut h̄t̄ remissio n̄o est q̄a huiusmodi damnum
est particulare gloss. in d. cap. potest, extra
locati id̄ p̄cedit n̄ solum ad Emphyteuta ex
qua p̄t̄ione sed et si magno et fructibus
q̄ correspondente soluit v̄q̄to l. i. C. de iure
Emphyteutico et s̄ n̄o hic qui testis graditer

causant, pindoz, qnotiden sunt accipiendi Hanc ^{2/32}
secum tenet, Vaid. p. roneus. Juris. lib. i. c. 8. ad
alij quos allegat, qly addo Molina. d. disp. uerbu
Julius clarus ex equitate in pda de pensione ali
quid veniendum pcedat Less. d. dubit. n. 50 c.
Ad q. ductor.

In hoc q. declarat que veniant seruanda in hoc
prochu conductor inquit q. v. v. id p. m. legem q. du
cliones forene debet, p. legem ac quentione hinc po
erione illigit, nam q. v. v. ex quentione portante,
gem accipiunt, l. siue gentium ff. de portis quadi mul
lo parlo hinc q. v. v. hinc apposita ex equo
et bono, que hinc q. v. v. in p. m. p. m. p. m.
ga in q. v. v. hinc fidei ut est loco nulla ve
niunt p. m. p. m. ex equo et bono, de q. v. v. in p. m. p. m.
tam notiam n. est quentia q. v. v. sunt q. d. locator
port. p. m. p. m. in p. m. p. m. n. p. m. p. m. p. m.
tenet locator recipere hinc p. m. p. m. p. m. p. m.
rietas domus si hinc culpa q. v. v. p. m. p. m. p. m.
q. d. si de hinc locator, q. v. v. p. m. p. m. p. m. p. m.
quady eius noie impendat in mercede imputabit
l. si merces p. m. hinc lib. locator a. tenet v. m. p. m.
derda rem locata eiusq. usq. p. m. p. m. p. m. p. m.
actione locati q. v. v. p. m. ut hinc in principio hinc v. m.

Nec ei licet intempestive gubare expellere nisi
intra eoa subdit quomodo d. postm & recentem
i est, si gubator debito tempore portione n' soleret
q' si petos qd non sit debitum tempus? sequenti diff
Rō: Aut n. q' gubavit ad longam tempus vel in p
petuit, ut sit in g'rodum Emphiteutico et tunc
intra triennium vel biennium solvere debet q' sup.
& adeo diximus. Aut q' gubavit ad quinquennium
vel sexennium et tunc intra biennium solvere debet,
alias expelli potest p' l'etum expressum l. quoro. &
inter locatorem. p' hoc tit. aut quis simpliciter
gubavit ad modicum tempus et tunc secundum glossam
in l. eade, p' hoc tit. subditur: aut enim est a
clum inter portes quo tempore solvo fieri debet,
et tunc canonem solvendo tempore p' hanc tenet et
debet, aut n' est expresse quentus, et tunc alie
dendo est p' hanc regionis q' si n' appareat
in fine cuiusq' anni solvi debet, eaq' p' p' p' p'
rilitate extra hoc tit. quod a. in fine anni et
n' in principio anni solvi debeat, p' hanc q' in
obsequio semper ad q' n' n' n' est sequitur: l. semper
p' de reg. juris. rdo eoa est copus improvisa
p' que domus locata, vel quo locasti, tibi incipit

ee necesse ad habendam vel si prior q' habitator
 corruat vel gherat vel cogaris migrare pp hospes
 & si domus vel alia res locata necesse egest re
 fectione vel instauracoe q' n' potit fieri inhabitate
 gductor illa in pacto gductorii domus est resti
 tuendo. q'so si gductor ne gducta abulatur, sine
 damno inferendo sine infames psonas introduendo
 sine alia rae in scandalo utendo, in p'nuat' hoc
 cao p'lore in l. in l. e. de f. hoc lib. et in cap. p' p' se
 rillidorem extra code. e. diverso et gductor ex in
 p' cao timoris habitacoi q'cuq' tempore tenu
 tione pt, puta si ades ruina minent' l. in hac
 supulacoe ff. de damno infecto, l. habitator' &
 iteru' et l. d'ny Honorum & l. in. ff. hoc lib. si timor
 incendij exerit' aut impet'us hostilij aut pestij sub
 sit l. si quis. & q'd d'ny ad l. a glia. l. item quorij
 & exerit' ff. eod. Geil. pu. obs. l. r. off. r. z.
 n. 7. Idem dicendum q'd domus locata tenet
 imaginib' et opiduis umbraum illusionib' in qe
 salum de qua re eleganz Canon. non. resol.

l. & quid prouise.
 Ex hoc & hac regula desumit' pt, gductor tenet' salu
 de dolo, culpa et cui culpa, n' a. Cuiusq' nullo
 min' de cap' fortuito ita glossa hic. C. R. ad est,

quod pro fratre utriusque gratia celebratur tunc eius in
proposito cuius culpa est fin. & quibus rebus gratia obligat.
Ampliat regula ut non solum obligat ex sua culpa
cui sed et lata culpa sua familia Geil. lib. 2. tit. 21.

Ampliat 2. ut tenentur gductor de culpa cui sine
lata culpa perierit sine patris l. si ut cento §. non in inden
dam §. modali.

Ampliat 3. ut non solum tenentur ex cuius culpa ad damnum
in re gducta referriendum sed et ad damnum vicinis
illatum, puta, gductor aedes mea culpa non solum ipse
aedes gductor fuit sed et vicini aedes incendio gburne
fuit obligatur ad damnum vicinis aedibus saltem
partendum, Geil. d. lib. 2. tit. 22.

Similatur reg. 1. Nisi per custodia mercede quae suscipit
tunc non est de levissima culpa tenentur, l. si mercede

§. hoc tit.
Similatur etiam nisi res que sua non regat diligentis
sine cura, ut quod quis locavit ad amovendum ad explendum
columnam marmoream transferenda tunc non est de
levissima culpa gductor tenentur, l. si merces §. columna.
§. hoc tit. atque ita diligenter est tenentur non huiusmodi
regit, exactissima diligentiam ac quidem includit leviss.
culpa.

Similatur 3. nisi parvo quod in se recipit casu fortuito

id adhibita distinctione declarat. Causa. non.
repat. d. n. c. 25. ppe sine nam indeluct. p. l. b.
noie Ecclesie locat. res Ecclesie adhibitis loca-
tionalibus an n. locat. suos ipsius redditus et
fructus, ad prioris cap. tenent. p. locat.
predecessor posteriori n., ad fructus tantum illis
sunt, quamdiu vivit, ergo, locat. facta ultra
mortem n. valet, ita Causa d. loco. Sic cap.
est si p. d. d. d. habeat oia vel p. d. d. d. d. d.
locat. obligata, p. observantia p. d. d. d. d. n.
a successore particulari nequit expelli. c. si
creditor § ult. vel. ff. de destinatione pignoris
q. d. cap. est si in alienatione excepta sit h. h. b.
ratio p. d. d. d. d. d. d. d. n. expelli a
successore nequit, c. Emptore. c. legat.
extra hos cap. regula est, q. d. p. d. d. d. d. d.
singularis locat. p. d. n. cogatur d. l.
Emptore, Lim. regula ut n. habeat locat.
in locat. usufructu qui morte usufructu.

Vulgariorum similitur, ita glossa hic. ²³⁴ ²³⁵ *ad.*

TITVLVS XVI DE SOCIETATE T. E.

In hoc titulo de Tertia specie contractus
qui generum per societate nempe agitur.
Ad principium et seqq.
Vt ad & manet c.

Societas est conventio duorum plurimumque honeste
ad alteriorem profitum et quod diorem usum
pertracta, ita glossa in rubrica tit. vni qd
et duplex. Prima est cum bonorum & hinc
in qua communicantur omnia bona que
tempore societatis a socijs possidentur c. i. f.
Eodem quorum dominium et possessio statim ipsi

Ipso iure transiit de uno in ^{alium} alterum aequaliter
portionibus et absque ulla traditione. l. 1.
ff. eodem iudicij communis et officij. ita bona
que sponte modo acquiruntur tam ex indu-
stria quam a fortuna tam ex fortibus
quam ultimis voluntatibus l. 3. §. i. ff. eod.
Eodem modo sunt que sita ex honesta causa legi
si ex inhonesta causa delibentur n. turpis
fido est communis. l. quod a. cum 4. legg.
ff. eod. ita est societas simplex et si simpli-
titer interita est societas n. expresso pacto gra-
negotiationis, nec est omnium bonorum et hanc
talij societas intelligitur tractata tantummodo re-
spectu eius quod ex quaestione seu opera n. est ex
fortuna et ultimis voluntatibus acquiri l.
Curre. ad 6. legg. ff. eod. §. est societas unij
in rei, ut in uno equo emendo. l. societas ff. eod.
quo est societas alicuius specialij negotiationis ut

216
236

Vini framenti, lana, et similia et in hac societa
le communicando sunt oia que ex illo negotia
tione veniunt, aliunde in quibus n' communicant
& i. hic & sim. ff. eod. Porro si inter socios
expressa questio facta n' sit, de partibus lucri,
cui et damni bene se curat et damnum equale debet
et inter ipsos & i. hoc lib. c. si n' fuerint. l. plane
& damna, in fine ff. eod. Sed si inter socios que
tum sit ut plus lucri vel damni sortiat alter,
ita quod ad unum due partes lucri et uno dam,
ni pertineat questio illa observari debet, d.
& in fine qd est verum qd qd est plus rei vel
operis gubet, alios n' volent, questio d. l. si
n' fuerit, similiter si questio sit, ut ad unum lucri due
partes pertineant, et damni tria. ad alium damni due
partes et lucri tertio valeat questio & de illa hic
nec mirum cum quorundam ita preloso opera sit ut eos
iustum sit additione meliore in societate admitti imo va
let societate ut alter pecuniam offerat alter n' et in lucrum
coe sit ut hoc opera alicuius plus pecunie valeat & hanc

hoc lit. similiter queritur quod ut alter bonorum solus damnum
sustineat, alter vero nihil de damno sentiat, et perdet
lucrum habeat, quod tam est intelligendum eo modo ut si ali
quo in re lucrum habeat, in altero damnum solutum
sit compensatione facta lucrum et damnum solutum quod
super est intelligatur lucrum esse. De dolo se in dam
no. d. §. Item in fine verum si inter partes queritur
sit, de altero in re veluti de lucro, ita quod de altero
damno se mentio nulla facta sit, aut est contra, queritur
de uno facta intelligitur et de alio, ita ut pars quae in lucro ex
presso est, eadem et in damno adiecta se censetur esse contra
quod illud hoc lit. AD §. manet et sequentes.

§. Item et quingenti modi referuntur quibus societas
primis a. societas renunciatione seu quae sociorum qui
simpliciter volunt remanere in societate, quod est quod nihil
est tam facile quam unum quodammodo de solvendi modo quo colligatur
est. Ergo ut solo genere efficiatur hic tractatus, eadem est de solvendi.
Amplius ut non solum expresse sed etiam
tacite possit quis renunciatione societatis
facta si singulari socii locum negotiari l.
itaque §. pro socio.

Lindley i.

237
217

Limitat i. si renuō callide fiat, ut tradit in
 & manet hic, rdo si fiat in uni et n' oibz socij, rde est,
 qd qd oibz socij ab oibz debet approbati. Et si renuō
 fiat & absente socij, vel fiat eiq' procuratori nō hunc
 prius uolet renuō qd ea rato habet dny absent, et
 ut n' uolet renuō facta ante temp' oppositio est in
 eo, deniq' n' uolet renuō in temp' ista id est uolte
 rui socij plurimum intere ea n' solui, nec nullu' pdes
 rancanti puto hō alijs apud rusticu' ros oues in
 societate ut rusticu' operasseu pofuo pppeditet uel
 rusticu' in temp' ista et eo tempore meum diuidere oces
 p' nec a me ali, nec diuidendi nec altri in societate
 dari pnt. hoc oia habz in l. actiōe p. p' hanc Mol.
 Diss. 414. rdo solut' societ' morte unius socij dila
 l. actiōe & morte, Ampliat' regula p'ue mactit
 ract' sine iudicij, ut est capit' d' in iudic' r' iudic' iudic' iudic'
 et medio, videant' quo d' iudic' iudic'. l. i. h. i.
 ibi.
 Limitat i. regula qd societ' finiat' morte n' p' in
 pliciter sed quoad temp' futurum, nō quo ad p'ote
 ritum societ' transit in herede qd in ea transit
 oibz p' hanc ut beneat' ipse de gest' et admi
 nistrat' p' hanc ea rae doli quo culpa

tam expensarum quae acceptant, l. nemo ff. de locis.
l. hanc si quis ff. de ad. l. i. n. ac declarat ut n. habeat
tunc si quis ignorans mortem huius negotii, cui ratio
tam enim et in quibus post mortem daretur huius
d. l. actione. dilap. & morte, pro. d. loco.
et sic finit huius finit negotio, cuius causa proda
e. d. l. actione & si alicuius res est, quae cessante
causa alicuius rei cessat effectus, quod si effectus in
e. et in fieri dependet a causa. quod finit huius
causa publicatione bonorum quod enim ex huius qui
sunt de huius propter quod n. bona publicantur et
quibus, tunc n. quae alius n. si in eius bonis
cedit, huius & mortuus civiliter et huius finit d.
l. actione & publicatione. et sic finit huius actio
ne bonorum quod n. huius obitibus quod die alieno et
ad hoc ut civiliter coram adit bonis statim sol
uit huius ut huius & huius.

Titulus. 16. 27. De Mandato

Secundum huius quod huius & huius huius huius huius
mandatum de quo huius agit et ut de huius quod
sunt huius quod huius officium honestum. et. l. 7. n. huius
quod huius huius vel expresse huius quod in huius
vidit huius huius vel in huius huius huius
huius huius. d. p. 5. 48. Dixi officium

ga hie gratia est ex benevolentia, qua reddit amicus²³⁸
amicos, non originem capit. l. i. ff. mandati, addi
di honestus, quoniam in rebus in honestis et hospitibus
n'est mandatum obligatorium. Et illud quod hae lit.

facienti et l. p. nihil ga uterum mandatum sit ho
nestum si sit gratia l. i. ff. n. valet, veluti si quis mandatum
filio familias dare pecunias multas inutile est
mandatum, respondet in tenentibus. maced. l. i. ff.
ad l. i. ff. maced. Adici gratia ga si merces
interuenit mandatum n'est sed locatio operarii
vel. hae lit. adici denique tacite vel expresse
neg. n. expresse in hiis hie gratia sed et tacite
vel si me presente potius quae per me negotia
mandare videar. dicit notanter me presente o.
ga si quis absente me et ignorante tale quod laudat
de negotiorum gestoribus n. u. mandatoribus vel infra
potebit, et daret Mol. disp. 529. et 538.

Ad i. et 2. subseqq

In hie §§ declarat dicit quod mandatum si nullo
gratiam quod modo et expresse in testamento videtur est in
§ huius in quo Adicitur tunc modo gratiam in
dolum nempe si mandatoribus in quo mandatum
veluti si quis mandatum vel pecunias suas in exemplum
potius proderent collat quod ad uerum de

et amicitia originis capit. l. i. Hoc 2. obli-
gat hodie n. est eade[m] semper amicitia merito igitur
more alterius soluit. Et hinc mandatum renu-
mandatorij si in tempore, seu co[m]muni integra hoc
faciat alias n. vobis, q[uo]d sicut ipse mandans pe-
nitere potest se adhuc integra et mandatum reso-
care, ut in § hoc recte tradit, si et manda-
torij se integra penitere potest et mandatum repu-
diare

DE obligationibus que ex
Quasi gratia nascuntur.

TITVLVS 47. 28.

Ad prim. et § i.

Si quis sit sup. in § om[n]i de obligat. res obligat
ex gratia vel ip[s]i ex delicto vel ip[s]i nosse in
itaq[ue] hinc de obligatib[us] que ex gratia oriuntur
actus sit. recte nam de istis obligat. que ex ip[s]i
gratia id est n. ex consensu utriusq[ue] partu[m] sed vel
ex studio industria seu factu unius partu[m] de
secundum, agendum est. Habet a. ip[s]i gratia
5 spes, sive ex p[ar]te negotioru[m] gestione, ad
ministracione[m] tutelam, ratione reru[m] additione
hereditarij, et solutione indebiti, in hoc igitur
§ i. de primis spe[rum] ip[s]i gratia sc. de negotioru[m]

gestione agit et de simili p[ro]p[ter] q[uo]d sit quasi factus 240
q[uo]d q[ui]s alterius absentis vel ignorantis negotia sua sponte
se sine mandato suo repetendi ea quae exspectantur
est gerendo suscipit, ac utiliter gerit, l. hys absentis
ff. de obligat. Molin. disp. 553. Ex hac descriptione
colligitur q[uo]d 3. requirunt ad hoc ut negotiorum gestorum
actio debeat. Primo ut sea cuius negotia gestantur
non sit presentis patris autem suo negotia gerere ma-
dore videtur. Ideoq[ue] tunc n[on] solus negotiorum gestorum
de mandato spectat, l. q[uo]d patris. ff. de mandato, et do-
ut alterius negotia ob eandem necessitates et ubi
libet gerantur, non si voluntatis gratia q[uo]d alieno
negotio gerat tunc ad huncq[ue] factus actione h[ab]et
n[on] sit de obsequio tunc que sine lesione rei, r[ati]o
priori factus, fieri p[ro]p[ter] admittit, l. Sed an alio
§ 1. a. ff. de negotiis gestis. Eo requiritur ut sua p[ro]p[ter]
se q[uo]d alieno negotio gerat si n[on] rogatus d[omi]no gratia
etiam actio mandati spectat ut p[re]cedenti lit.
dubium est. Dicitur a. ex hac ipsi q[uo]d factus explet actio
directa et q[uo]d factus prior d[omi]no d[omi]no autem cuius
interes adversus gestorem ut administrat[or]is sui r[ati]o
reddat; et eo r[ati]o q[uo]d d[omi]no, q[uo]d q[uo]d n[on] est oportuit
existit, vel eo h[ic] negotijs retineat. § n[on] h[ic]

222
241
singulis annis durante et tutela, dmini proit pue
vel reddere teneant, p'ario alio tutela dat
tutori p'ro pupillo vel adultu quo repetit si p'
impendit de suo in vel pupillone aut se, et que
sua, p' eo obligant, ut toto lib. ff. de p'ario
et utili tutela actione.

¶ De item si inter.

In hac & tractat de 3. p'ie. q' si p' tractat p' de
coione rerum, et hereditatij p' obligat' actiones inde
oriunt' q' aliqui in coionem alicuius rei n' sponte
sed p' casu incidunt, veluti si duobus una eade
q' res legata vel donata fuerit, p' l. 2. et 3.
¶ Cui diuidendo vel alij cohæredes ex testamento
in testato facti sunt, hi n. simul alij adierunt heredi-
tate, videntur quasi p'roxime, ita quod alter
alteri sit obligatus in mutuis p'estationibus, ut
cui coio multas p'ouersias habeat, cumq' p'prie
expediant quibus negotio p'cedat ideo n' hinc
res se sequit in coione recriminibus retinere
iudicio diuisionis intraducto sunt toto lib. ff.
et l. C. coi diuidendo. que p' se particulari
et alio familiar' hereditate que p' re uerbi
sue diuidendo vid: p' diuisione hereditatij
inter cohæredes competit de ybi. latij in §
quæda inf. in lib. de uel. lib. 2.

De heredes et duos usq[ue]
In his § de sta et c. pro § de praescriptis sc. de
aditione hereditatis et solutione in debiti s.
nat heres ad eundem hereditate q[ui] gratissime censet
ut legatarij ita ut q[ui] aditione h[er]ed[is] ad quae p[ro]p[ri]a
legata obliget h[er]ed[is] h[er]ed[is] h[er]ed[is] aut p[ro]p[ri]a
bonum unde et legatarij p[ro] herede p[ro]p[ri]a
quendi legatarij actione legatarij h[er]ed[is] ex h[er]ed[is]
intentione p[ro] ut § heres h[er]ed[is] sta p[ro] § de praescriptis
et solutio in debiti nat ut a[ut]em agerent n[on] operant[ur]
ultra intentione eor[um] iusta l. n[on] a[ut]em si certu[m]
quidam qui a plurius quod unum n[on] debet, p[er] errore
soluit, n[on] gratissime, sed potius deprehendi p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a
soluisse d[icitur] q[ui] p[ro]p[ri]a n[on] a[ut]em in solvente in debiti q[ui]
denat un[de] a[ut]em solvendi h[er]ed[is] aditione, si debiti h[er]ed[is]
quod soluit, q[ui] modo n[on] p[ro]p[ri]a, sed deprehendi magis
h[er]ed[is] h[er]ed[is] a[ut]em repetendi h[er]ed[is] p[ro]p[ri]a aditione
si debiti n[on] h[er]ed[is], et h[er]ed[is] a[ut]em repetendi h[er]ed[is] p[ro]p[ri]a
magis q[ui]asi lex est p[ro]p[ri]a, si in debiti q[ui] solvendi
h[er]ed[is], nemo n[on] p[ro]p[ri]a h[er]ed[is] h[er]ed[is] unde ex tali
facto q[ui] p[ro]p[ri]a h[er]ed[is], q[ui] debiti s. in debiti
repetendi h[er]ed[is], que ad § de praescriptis in lib. q[ui]
magis deprehendi obligat.

PER Lias Plonas nobis

f. Ceterum dicitur et de rebus obligantibus ex contractu
 vel ipsi, de rebus nunc de personis quos
 obligatio acquiritur videnda. ac primum istas obligat
 vel per nosmet ipsos vel per eos qui in nostra potestate sunt
 ut sunt filii familiae et serui C. Ceterum in
 his: ex iis que sup. lib. 2. in his per quos personae
 cuius acquiritur, obligari potest. et solent in eo differant
 ut ibi de personis quorum opem et auxilium dominus et ipsas
 sepius acquiritur tractat, hic u. de iisdem tractat
 ipsas interuentum obligatio acquiritur. uidey bre
 uitate cao nos eo remitto.

Quibus modis tollitur obligatio.

Tit. 30. 30

Postquam inq. quomodo obligatio soluitur
 et possit recte nunc, quibus ex causis contractus obligatio
 soluitur tractare incipit et quid omittit liberat quae
 ope exceptionis sunt modi de quibus infra. lib
 2. de except. agens. hic de liberationibus iuris
 civilis que ipso iure sunt tractabimus et haec
 subseq. 2. causis a Iustiniano promulgata dicuntur
 uidelicet solutione eius quod debetur acceptilatae
 nouatione et praescriptio quae penitus uolte de quibus
 ordine

Ad § tollit a.
in hoc § de primo tollendi obligati modo solui
se agit, que p[er] se anepto sic describi p[ot]t
q[uo]d nihil aliud sit quam rei debita p[er] ipsum debitor
vel si est habilis persona, p[er] alium eius nomine credi
tori idoneo facto actualit[er] solui factis, dicitur
q[uo]d (rei debita) q[uo]d solutione eius q[uo]d debet
ipso iure tollit o[mn]i obligati tam civilis quam naturalis
et quidem id ipsum solvendum est q[uo]d debet, non re
gula est, q[uo]d aliud p[er] alios inuito creditore solui
n[on] p[ot]t. l. e[st] a quo, C. hoc lit, q[uo]d a. cap[itu]l[us] h[ab]et
regula n[on] procedat, declarant. Id. in l. unan[im]i. ff.
si certus p[er] alios, sub i[ur]e p[ro] debitor et habilis p[er]
sona) q[uo]d p[ro]digi furiosi et pupilli i[ur]is debet
p[ro]curator l[ite] et curat. autoritate solvere n[on] p[ot]t
et n[on] dat[us] accipient[ur] n[on] faciunt p[ro] iudi
care p[ot]t. l. q[uo]d si forte § pupillus. ff. de solui.
l. obligati § pupillus. ff. de autoritate tut.
et curat. Ex verbis istis n[on] p[er] alium eius nomine
colligit q[uo]d parat reperat, sine debitor p[er] se vel
ipsum, aut p[er] alium soluat, cap. q[uo]d p[er] alium de reg. j.
in c. et hoc in l[ite] p[er] alium n[on] est p[er] inuito n[on] d[icitur]

243.
pignoraute recte solutio fiat ut & xro me, no
rabilij et civilij roo. suadet, quod alieno qditione
meliore et ignorantiij et inulti nos facere possimus de
teriore n' ite. plurimum a. referat, an qd soluat &
ignorante debitore an p' inuito rep'hibente, soluent n.
p' inuito solutus repetere n' p' t. C. lvi. C. de negotij gestij
l'vii a. et si pignoraute bona fide soluat, tum n. act.
negotiorum gestorum repetere ut id quod soluit, p' l. si le p'
sente s' mandati, addit deniq' (creditoris idoneo)
quis pupillo et similibus n' p' t. filii soluti sed cura
pat. et curatorib'. per ea que supra lib. 2. & p'
p' rario lib. 4. q' b' alienare licet vel n' dicta sunt.
Ad & ite per acceptillam

De hoc & de secundo tollenda obligat' nato s. de ac,
ceptillae agit' que de scribit' p' uentio liberatoris
qua id quod uerbis & n' ius est, uerbis dissoluit' l. i.
ff. de acceptillatib'. et dicta est acceptillat'o
ab acceptu' fero, acceptu' n. ferre, creditor d'.
q' do latet, & stipulat' se a debitore accepisse
debitu', unde et imaginaria solutio d' q' cost'
nulla rei solutio intercedente liberat'o q' h'ingit
& l. imaginaria ff. de reg. jurij. Catenus in ac
ceptillat'o in se pupillat' habeat, ac si ita uerba
ei solutio sit, q' acceptillat' tum ea obligat'o
que eo uerbis seu stipulat' nata est, est tollit'

ut hic & non id quod ea ratio sit quod nil tam male
sit quam unum quodammodo solui quod collegatus est
l. nihil. ff. de reg. j. si a. alijs obligatoribus re,
liberis, vel quibus in ius acceptillas auerdat, sunt
satis quibus unum partem de n. retendo habebit p
l. si unum & acceptillas. ff. de partib. aliqua
videantur in textu hic. **§** proderat

in hoc & de tertio modo quo obligatio diffinitur
ratione sc. agit, Novas a. autore Ulpiano
in l. i. ff. de novat. a verbo novo est est dicitur
et a novo obligatio quod laus prioris fuerit, unde
ab eodem Ulpiano sic definitur, quod sit prioris debiti
ten obligatio in alia obligatio, vel civile vel re
ale translatio, atque translatio, ita ut prior prior
motor neque inter est inquit Ulpianus quodlibet obligatio
predecesserit, non naturalis tamen, an civilis, et non verbi
ne, aut quod sensu quod facta sit, quoniam quaecumque
novari potest verbi, nempe stipulatio ut ibidem
et l. 4. ff. Molin. diff. 5 59. Dicitur in
§ hoc amplius.

et huiusmodi tollendarum obligatio est, quod facta
quod sensu perficiuntur quoniam quod sensu vel potius

208
differenſe diſſoluunt. rō eſt q̄a nil talis naale ē qm
unūquodq̄ eo modo diſſoluit quo colligatum eſt, d. c. nil
talis naale. Similiter hęc dicit: ut laus heat dūdo
eſt ſit integra id eſt dūmodo ultra q̄ſentū hinc
inde a poſtibus nil fuerit datur, nō ſi res nō
integra id eſt ultra q̄ſentū a poſtibus ultra utraque
eſt q̄ſentū, hinc nō multo q̄ ulli q̄ſentū q̄ſentū
ſed nō ſi retro traditōne diſſoluit prior
obligatō. c. i. et r. c. q̄ licet ab empt. reced
re, gloſa hinc in verbis q̄ſentū ſoluto, rō
eſt q̄a ut iſta diſſoluit unūquodq̄ debet diſſol
uit eo modo quo colligatum eſt. d. c. nil talis
q̄ ſi ultra q̄ſentū res interveniat ultra q̄ſentū
aut interveniat quocūq̄ debet retroditio
rei. Lini r. ut nō heat laus in q̄ſentū mo
tū, qui licet nudo partū q̄ſentū inest iuſta
c. nephoſ. ff. de reg. iur. in q̄ſentū partū
differenſe nō diſſoluit, nō ut hęc ſacra ſcriptura
q̄ deus quærat hęc nō lexat.

Finis Libri tertij.

Abſolutus Die 28 Martij
Anno 1629.